

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jakub Kolařík

BANKOVNÍ OBCHODY

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Kotáb

Katedra: Katedra finančního práva a finanční vědy

Datum vypracování práce: 1.9.2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci zpracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 1.9.2010

Jakub Kolařík

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu JUDr. Petru Kotábovi, vedoucímu mé diplomové práce, za cenné připomínky a za pomoc při zpracování mé práce.

ÚVOD	6
1 BANKY	8
1.1 DEFINICE BANKY	8
1.2 BANKOVNÍ LICENCE	9
1.3 BANKOVNÍ ČINNOSTI	10
2 BANKOVNÍ OBCHODY.....	12
2.1 POJEM BANKOVNÍCH OBCHODŮ.....	12
2.2 CHARAKTERISTIKA BANKOVNÍCH OBCHODŮ.....	12
2.3 SYSTEMATIZACE BANKOVNÍCH OBCHODŮ.....	13
3 DEPOZITNÍ (VKLADOVÉ) OBCHODY.....	15
3.1 PŘIJÍMÁNÍ VKLADŮ.....	16
3.1.1 <i>Vklady na běžných účtech.....</i>	<i>16</i>
3.1.2 <i>Vklady na vkladových účtech.....</i>	<i>21</i>
3.1.3 <i>Vklady na vkladních knížkách.....</i>	<i>23</i>
3.1.4 <i>Vkladní listy.....</i>	<i>26</i>
3.1.5 <i>Pojištění vkladů.....</i>	<i>26</i>
3.2 BANKOVNÍ EMISNÍ OBCHODY.....	32
3.2.1 <i>Bankovní dluhopisy.....</i>	<i>32</i>
3.2.2 <i>Depozitní směnky.....</i>	<i>34</i>
3.3 SPECIÁLNÍ DEPOZITNÍ PRODUKTY.....	36
3.3.1 <i>Stavební spoření.....</i>	<i>36</i>
3.3.2 <i>Hypoteční zástavní listy.....</i>	<i>41</i>
4 FINANČNĚ ÚVĚROVÉ OBCHODY.....	44
4.1 PENĚŽNÍ ÚVĚRY.....	46
4.1.1 <i>Smlouva o úvěru.....</i>	<i>47</i>
4.1.2 <i>Spotřebitelský úvěr.....</i>	<i>52</i>
4.1.3 <i>Kontokorentní úvěr.....</i>	<i>57</i>
4.1.4 <i>Eskontní úvěr.....</i>	<i>60</i>
4.1.5 <i>Negociační úvěr.....</i>	<i>62</i>
4.1.6 <i>Hypoteční úvěr.....</i>	<i>62</i>
4.2 ZÁVAZKOVÉ ÚVĚRY A ZÁRUKY.....	67
4.2.1 <i>Bankovní záruka.....</i>	<i>69</i>
4.2.2 <i>Akceptační úvěr.....</i>	<i>72</i>
5 BANKOVNÍ REGULACE V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ BANKOVNÍCH OBCHODŮ.....	74

5.1 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST.....	75
5.2 ANGAŽOVANOST.....	77
5.3 PRAVIDLA LIKVIDITY.....	78
5.4 DALŠÍ PRAVIDLA OBEZŘETNÉHO BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ.....	78
5.4.1 Pravidla pro posuzování aktiv.....	79
6 ZÁVĚR.....	81
POUŽITÁ LITERATURA.....	84
KNIŽNÍ DÍLA.....	84
ODBORNÉ ČLÁNKY.....	84
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	85
SEZNAM ZKRATEK.....	87
KLÍČOVÁ SLOVA.....	87
ENGLISH SUMMARY.....	88

Úvod

S bankovními obchody se setkáváme v běžném životě téměř denně. Děje se tak např. při obsluze svého běžného účtu a využíváním služeb, které k němu banka poskytuje. Málokdo z nás ale už ví, co si pod pojmem bankovní obchody představit.

Cílem této diplomové práce je blíže vysvětlit co jsou to bankovní obchody, jak se rozdělují a jaká je jejich právní úprava.

Bankovní obchody jsou skupinou smluvních typů a závazkových vztahů, kde poskytovatelem služeb je obvykle banka jako právnická osoba nebo jiný subjekt, kterému bylo vydáno povolení poskytovat takovéto služby na základě zákona.¹ Mezi tyto služby poskytované bankou se řadí zejména přijímání vkladů, poskytování úvěrů, obstarávání platebního styku a další služby, jako jsou např. služby v oblasti investičního bankovníctví, výkon depozitářské činnosti aj.

Ve své práci jsem se rozhodl zaměřit pouze na dvě nejdůležitější oblasti činnosti bank, a to přijímání vkladů v různých formách bankou od klientů a poskytování peněžních prostředků klientům banky prostřednictvím úvěrů, ať už formou poskytnutí peněžních prostředků, nebo ve formě závazku nebo záruky ze strany banky.

V první části své práce se zabývám bankami jako finančními institucemi, jejich definicí a vymezením z hlediska práva, jelikož to jsou právě banky, které nejčastěji vystupují jako jedna strana smlouvy nebo závazku při realizaci bankovních obchodů.

Druhá část práce je věnována bankovním obchodům jako takovým, jejich pojmovému vymezení, charakteristickým vlastnostem, a dále v této části uvádím jejich rozdělení na základě různých hledisek.

Třetí a čtvrtá část této práce pojednávají o dvou hlavních skupinách bankovních obchodů, a to skupině depozitních (vkladových) obchodů a skupině finančně úvěrových obchodů. V těchto dvou částech je popsáno základní vymezení bankovních obchodů patřících do jednotlivých skupin, jejich případné další rozdělení do podskupin na základě společných znaků, a dále samotná charakteristika jednotlivých bankovních obchodů, vystihující jejich specifické rysy, hlavní rozdíly oproti ostatním bankovním obchodům a v neposlední řadě jejich vymezení z hlediska právního řádu a právní úprava.

---

¹ HENDRYCH, Dušan, et al. *Právní slovník*. Praha : C. H. Beck, 2009

V páté části se věnuji problematice bankovní regulace ve vztahu k bankovním obchodům. Pravidla bankovní regulace významně ovlivňují chování bank a mají tak dopad na realizaci jednotlivých bankovních obchodů.

1 Banky

1.1 Definice banky

Banky vystupují jako zprostředkovatelé bankovních obchodů. Jsou to subjekty podnikatelského charakteru, které, jako každý jiný podnik, sledují maximalizaci svého zisku. Od ostatních subjektů se však odlišují svými specifickými rysy a jejich právní úprava je odlišná od právní úpravy obecného podnikání.

Banku lze definovat z ekonomického a právního hlediska. Tyto dva pohledy se ovšem nemusí vždy překrývat. Ne všechny instituce, které vykazují ekonomické znaky banky, jsou bankami i z právního hlediska.

Z ekonomického hlediska jsou pro instituci banky charakteristické funkce, které banka plní v rámci ekonomiky. Základní ekonomickou funkcí banky je zprostředkování pohybu finančních prostředků mezi různými subjekty v ekonomice, tedy její úloha zprostředkovatele na finančním trhu. Banka získává volný kapitál od věřitelů a poskytuje jej dlužníkům. Dále banka emituje bezhotovostní peníze v podobě zůstatků na účtech svých klientů, zprostředkovává platební a zúčtovací styk a zprostředkovává finanční investování na kapitálových trzích.²

Legální definici banky lze najít v jednotlivých právních předpisech, které činnost banky upravují. Nejdůležitějším právním předpisem, který upravuje postavení banky, resp. úvěrové instituce, v rámci Evropské unie, je Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu³.

Základním právním předpisem upravující pojetí a právní postavení banky v České republice je zákon č. 21/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o bankách (dále jen BankZ), který respektuje vymezení banky podle výše uvedené směrnice. Podle § 1 odst.1 BankZ jsou bankami právnické osoby mající sídlo v České republice,

---

² DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 30.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu.

založené jako akciová společnost, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry, a které k takovýmto činnostem mají bankovní licenci.

Z výše uvedeného vyplývá, že bankou nemůže být fyzická osoba ani jakákoliv obchodní společnost, která má jinou formu než společnost akciová. Na rozdíl od běžné akciové společnosti činí výše základního kapitálu banky 500 000 000 Kč a musí být alespoň v této výši tvořen peněžitými vklady. Základní kapitál banky musí být splacen ještě před udělením bankovní licence. Toto pravidlo ovšem neplatí pro zahraniční banku. „Zahraníční bankou je každá osoba, která je oprávněna ve státě svého sídla (místa podnikání) k přijímání vkladů a poskytování úvěrů (tedy i zahraniční družstevní záložna).“⁴ Pro zahraniční banku, která ke své činnosti v České republice potřebuje udělení bankovní licence nebo jednotné bankovní licence, není zákonem stanovena povinná forma akciové společnosti.

1.2 Bankovní licence

Nezbytnou náležitostí ke vzniku banky nebo zřízení pobočky zahraniční banky je již výše zmiňovaná bankovní licence. Bankovní licence patří mezi jeden z nejdůležitějších nástrojů bankovní regulace a bance ji uděluje Česká národní banka. Každá banka nebo pobočka zahraniční banky může vykonávat pouze ty činnosti, které má povoleny v bankovní licenci. Udělením bankovní licence vzniká každé bance oprávnění vykonávat alespoň dvě základní bankovní činnosti, a to přijímat vklady od veřejnosti a poskytovat úvěry. Banka musí vykonávat minimálně tyto dvě činnosti, neboť vzhledem k ustanovení BankZ, pokud banka nezahájí svou činnost po dobu

---

⁴ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 10.

dvanácti měsíců od udělení licence nebo po 6 měsících nepřijímá vklady od veřejnosti nebo neposkytuje úvěry, může být bance bankovní licence odňata.

Banka nemá na vydání licence právní nárok. Záleží pouze na úvaze a posouzení České národní banky, zda bankovní licenci žadateli udělí. „*Bankovní licence se vydává na žádost zakladatele banky, existující akciové společnosti, která se má stát bankou, nebo na žádost zahraniční banky zřizující svou českou pobočku a o jejím vydání se rozhoduje ve správním řízení.*“⁵ Podrobnosti o náležitostech žádosti o bankovní licenci a dále o hlediscích, z jakých Česká národní banka posuzuje žadatele o bankovní licenci, jsou upraveny jak v BankZ, tak ve vyhlášce České národní banky⁶. Mezi kritéria, která hodnotí Česká národní banka před udělením bankovní licence, patří např. původ a skladba základního kapitálu, odborná způsobilost, důvěryhodnost a zkušenost osob, které mají v bance zastávat řídicí funkce, navrhovaný obchodní plán banky, způsobilost zakladatelů a akcionářů k výkonu akcionářských práv při podnikání banky aj. Pokud se Česká národní banka rozhodne licenci žadateli udělit, uděluje ji na dobu neurčitou. Licence není převoditelná na jinou osobu odlišnou od žadatele.

Bankovní licence zaniká podle § 7a odst. 1 BankZ dnem, kterým nabývá právní moci rozhodnutí o odnětí licence, ke kterému se banka zrušuje, pokud se zrušuje s likvidací, dnem, od kterého podle rozhodnutí valné hromady dosavadní banka nadále nebude vykonávat činnost, ke které je třeba licence, nebo dnem výmazu banky z obchodního rejstříku, pokud zaniká bez likvidace. Rozhodnutí o odnětí licence může vydat Česká národní banka v zákonem stanovených případech jako sankční opatření proti bance. Česká národní banka musí bankovní licenci bance odejmout vždy, pokud banka výrazně neplní ukazatel kapitálové přiměřenosti.⁷

1.3 Bankovní činnosti

---

⁵ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 662.

⁶ Vyhláška české národní banky č. 166/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti žádosti o bankovní licenci, náležitosti žádosti o souhlas České národní banky s nabytím nebo zvýšením kvalifikované účasti na bance, s osobou uzavírající ovládací smlouvu s bankou nebo s osobou provádějící právní úkon směřující k ovládnutí banky a náležitosti oznámení o snížení kvalifikované účasti na bance nebo o pozbytí postavení ovládající osoby vůči bance.

⁷ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 663.

Typickým znakem banky, jak jsem již uvedl výše, je přijímání vkladů od veřejnosti. Tuto činnost mohou kromě banky vykonávat i jiné subjekty, ale pouze na základě zvláštního zákona a za podmínek tímto zákonem stanovených (např. zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech⁸).

Druhou hlavní bankovní činností uvedenou v zákoně o bankách, poskytováním úvěrů, se mohou zabývat i jiné subjekty než banky. Tyto dvě činnosti banky lze pokládat za základ velkého počtu bankovních obchodů, které se vyskytují v různých modifikacích v jednotlivých bankovních produktech.

Banka může na základě §1 odst. 3 BankZ vykonávat i další činnosti⁹, má-li je povoleny v jí udělené bankovní licenci. Z hlediska toho, zda banky mohou vykonávat všechny činnosti, nebo je výkon některých činností pro banku v bankovní licenci omezen, rozlišujeme mezi tzv. *plnou bankovní licenci* a tzv. *částečnou bankovní licenci*.¹⁰

---

⁸ Zákon č. 87/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o spořitelních a úvěrních družstvech

⁹ Takovými činnostmi jsou podle § 1 odst. 3 BankZ:

- a) investování do cenných papírů na vlastní účet,
- b) finanční pronájem (finanční leasing),
- c) platební styk a zúčtování,
- d) vydávání a správu platebních prostředků, například platebních karet a cestovních šeků,
- e) poskytování záruk,
- f) otvírání akreditivů,
- g) obstarávání inkasa,
- h) poskytování investičních služeb podle zvláštního právního předpisu s tím, že se v licenci uvede, které hlavní investiční služby a činnosti a doplňkové investiční služby je banka oprávněna poskytovat a ve vztahu ke kterým investičním nástrojům podle zvláštního právního předpisu,
- i) finanční makléřství,
- j) výkon funkce depozitáře,
- k) směnárenskou činnost,
- l) poskytování bankovních informací,
- m) obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami a se zlatem,
- n) pronájem bezpečnostních schránek,
- o) činnosti, které přímo souvisejí s činnostmi uvedenými v písmenech a) až n) a dále s poskytováním vkladů a přijímáním úvěrů

¹⁰ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 661.

2 Bankovní obchody

2.1 Pojem bankovních obchodů

V českém právním řádu neexistuje legální vymezení pojmu bankovní obchody. Toto vymezení lze dovodit z Obchodního zákoníku¹¹ (dále jen ObchZ), který pojmem obchody označuje v úpravě obchodního zastoupení smlouvy, k jejichž uzavírání se pro zastoupeného obchodní zástupce zavazuje vyvíjet činnost, nebo které se obchodní zástupce zavazuje jménem zastoupeného a na jeho účet sjednávat a uzavírat. Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že termín obchody se používá jako synonymum pro smlouvy.

*„Bankovními obchody lze rozumět smlouvy uzavírané bankami při jejich podnikatelské činnosti a na základě těchto smluv vznikající závazkové vztahy.“*¹² Pod tento pojem nelze podřadit všechny smlouvy, které jsou uzavírané bankou, ale pouze ty smlouvy, které se týkají charakteristických činností bank. Tyto činnosti jsou vyjmenovány v § 1 odst. 1 a 3 BankZ, jak jsem již uvedl výše.

2.2 Charakteristika bankovních obchodů

Jednotlivé bankovní obchody se mohou navzájem výrazně odlišovat, lze však mezi nimi nalézt určité společné rysy. Jsou jimi nemateriální (nehmotný charakter), dualismus a vzájemná propojenost a podmíněnost.¹³

Nemateriální charakter bankovních obchodů znamená, že pro bankovní obchod jsou rozhodující nemateriální faktory a vliv materiálních faktorů je zcela nepatrný. Z nemateriálního charakteru vyplývají další důležité vlastnosti – neskladovatelnost, abstraktnost a nemožnost patentové ochrany bankovních obchodů.

Podstatou dualismu je spojení hodnotové a věcné stránky bankovního obchodu. Hodnotovou stránku obchodu vyjadřuje jeho finanční objem (velikost úvěru, objem peněžní transakce) a věcnou stránku vyjadřuje počet jednotlivých obchodů.

---

¹¹ Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹² PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 22.

¹³ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 130.

Vzájemná propojenost a podmíněnost vyplývá již z vlastní podstaty jednotlivých bankovních obchodů, kdy jeden nemůže fungovat bez druhého. Nelze např. provádět bezhotovostní platební styk pro klienty, kteří nemají u banky vedený běžný účet. Na druhou stranu může docházet k vědomému vzájemnému propojování některých bankovních obchodů s cílem nabídnout klientovi lepší služby, např. formou automatického uložení prostředků na běžném účtu do výnosnějších forem, pokud stav peněžních prostředků na účtu přesáhne dohodnutou výši.¹⁴

2.3 Systematizace bankovních obchodů

Bankovní obchody je možné členit z více různých hledisek. Podle vymezení bankovních obchodů, jako smluv uzavíraných bankami při jejich podnikatelské činnosti, lze tyto obchody rozdělit na bankovní obchody v režimu obchodního zákoníku a bankovní obchody v režimu občanského zákoníku¹⁵ (dále jen OZ). Bankovními obchody v režimu ObchZ jsou smluvní typy zde uvedené, např. smlouva o úvěru, o otevření akreditivu, o běžném účtu, o inkasu, o vkladovém účtu aj. Bankovními obchody v režimu občanského zákoníku jsou smluvní typy uvedené v OZ, pokud jsou uzavírány mezi bankou a fyzickými osobami za účelem realizace dané činnosti banky, a za předpokladu, že se tyto vztahy podle § 261 ObchZ neřídí povinně ObchZ. Dalším typem jsou smlouvy nepojmenované (inominatní) ve smyslu § 269 odst. 2 ObchZ, který dovoluje účastníkům uzavřít i takovou smlouvu, která není upravena jako typ smlouvy, za předpokladu, že dostatečně určí předmět svých závazků. Pro všechny bankovní obchody, ať už v režimu obchodního nebo občanského zákoníku platí ustanovení § 262 odst. 4 ObchZ o ochraně spotřebitelů.¹⁶

Dále můžeme bankovní obchody rozdělit z hlediska odrazu v bilanci banky na obchody aktivní, pasivní a neutrální. Při aktivních bankovních obchodech banka vystupuje jako věřitel a bance z nich vznikají pohledávky. Mezi aktivní obchody se řadí např. poskytování úvěrů. Naproti tomu při pasivních obchodech banka vystupuje v roli dlužníka a bance tak vznikají závazky. Děje se tak např. přijímáním vkladů nebo při emisi vlastních dluhopisů. Neutrální bankovní obchody se v bilanci banky neobjevují.

---

¹⁴ DVORÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 252.

¹⁵ Občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 23.

Při těchto obchodech bance nevzniká ani závazek vůči klientovi ani pohledávka za klientem. Patří sem např. zprostředkování platebního styku nebo poskytování bankovních informací.¹⁷

Pro svoji diplomovou práci jsem si vybral členění bankovních obchodů dle účelu použití. Nejedná se sice o klasické členění z pohledu banky, jako tomu je u členění z hlediska odrazu v bilanci, ale toto členění nejlépe vystihuje trend bank v přizpůsobování své činnosti potřebám klientů. Z tohoto hlediska lze bankovní obchody rozdělit do pěti skupin:

- **depozitní (vkladové) obchody**, které umožňují klientům uložit jejich volné finanční prostředky
- **finančně úvěrové obchody**, při kterých banka poskytuje klientům finanční prostředky formou úvěru nebo poskytuje různé záruky za závazky klienta
- **platební obchody** používané k úhradám nebo k inkasu pohledávek
- **obchody investičního bankovníctví**
- **pokladní a směnářské obchody**¹⁸

Ve své práci se však zaměřím jen na první dvě výše uvedené skupiny bankovních obchodů, které jsou pro činnost obchodních bank nejcharakterističtější.

---

¹⁷ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 255.

¹⁸ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 256.

3 Depozitní (vkladové) obchody

Prostřednictvím vkladových bankovních obchodů banka získává cizí kapitál a vystupuje tak v těchto vztazích v pozici dlužníka. Banky si tímto druhem bankovních obchodů opatřují na finančních trzích zdroje, aby jimi financovaly své další obchodní aktivity. Při vkladových obchodech dochází také ke změně hotovostních peněz na peníze bezhotovostní, které existují v podobě zápisů na účtech u banky. Jde o projev emisní funkce banky jako emitenta bezhotovostních peněz. Depozitní bankovní obchody patří z hlediska banky do skupiny nákladových obchodů, protože banka musí ze svěřených peněz platit vkladatelům úrok.¹⁹

Za tři základní formy vkladových obchodů lze považovat přijímání vkladů od věřitelů, emisi bankovních dluhopisů a speciální depozitní produkty.²⁰

Jednotlivé formy vkladových obchodů se mezi sebou liší v různých aspektech. Mezi nejvýznamnější rozdíly patří rozdíly v právní úpravě, ve způsobu stanovení a výši úroků a jejich zdanění, ve výši rizika spojeného s daným obchodem pro klienta, v likviditě, v možnosti a způsobu sekundární obchodovatelnosti, v regulačních pravidlech, v možnostech využití získaných zdrojů bankou a v režimu povinnosti vytváření povinných minimálních rezerv.²¹

---

¹⁹ PAVELKA, František; BARDOVÁ, Dagmar; OPLTOVÁ, Radka. *Úvěrové obchody*. Praha : SERIFA, 2001. s. 19 - 20.

²⁰ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 149.

²¹ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 416 - 417.

3.1 Přijímání vkladů

Depozitní obchody, spočívající v přijímání vkladů od věřitelů, lze rozdělit podle dvou hlavních hledisek.

Prvním z nich je hledisko právní úpravy, které rozděluje depozitní obchody na obchody upravené v obchodním zákoníku (např. smlouva o běžném účtu, smlouva o vkladovém účtu), a na obchody upravené v občanském zákoníku (např. vklady na vkladních knížkách, vkladní listy).

Druhým hlediskem je hledisko doby splatnosti vkladu nebo jejich výpovědní lhůty. U vkladů netermínovaných není dispozice s nimi časově omezena, krátkodobé vklady mají splatnost do jednoho roku, střednědobé vklady jsou splatné v horizontu jednoho až pěti let a dlouhodobé vklady mají splatnost delší než pět let.²²

3.1.1 Vklady na běžných účtech

Běžný účet lze definovat jako účet, který vede banka pro klienta, a jehož hlavní funkcí je provádění platebního styku.²³ Patří mezi netermínované vklady, které jsou splatné kdykoliv bez výpovědní lhůty. Vzhledem k tomu bývá úroková sazba na běžných účtech velmi nízká a tento typ účtu není vhodný ke zhodnocení vkladů. Běžný účet je jedním ze základních bankovních obchodů a banky často vyžadují jeho zřízení pro poskytnutí dalších služeb a produktů.

Běžný účet se zřizuje smlouvou o běžném účtu, která je jako smluvní typ upravena v § 708 až 715a ObchZ. Většina z těchto ustanovení má dispozitivní povahu a strany se od této úpravy mohou odchýlit nebo ji vyloučit. Závazkový vztah vzniklý z této smlouvy je podle § 261 odst. 3 písm. d) obchodním závazkovým vztahem a řídí se obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu účastníků, ať už je klientem fyzická nebo právnická osoba. Jde o tzv. *absolutní obchod*. Ustanovení občanského zákoníku lze použít pouze v případě, že určitou otázku nelze řešit podle ustanovení obchodního

---

²² DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 416-418.

²³ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 262.

zákoníku (§ 1 odst. 2 ObchZ) nebo pokud tak u nepodnikatelů obchodní zákoník stanoví (§ 262 odst. 4 ObchZ).²⁴

Součástí smlouvy o běžném účtu zpravidla bývají tzv. *bankovní podmínky*, které jsou často označovány jako obchodní podmínky nebo všeobecné podmínky. Tyto podmínky mají povahu obchodních podmínek ve smyslu § 273 odst. 1 ObchZ. K tomu, aby se jejich obsah stal součástí smlouvy o běžném účtu, nestačí pouze odkaz ve smlouvě, ale musí být stranám uzavírajícím smlouvu známé, nebo musí být ke smlouvě připojeny. Banky jsou povinny svoje obchodní podmínky na základě § 11 BankZ ve svých provozovacích písemnou formou zveřejňovat a informovat tak v českém jazyce o podmínkách bankovních obchodů a služeb. Tato povinnost však nenahrazuje podmínky stanovené § 273 odst. 1 ObchZ pro určení obsahu smlouvy odkazem na obchodní podmínky. Pokud dojde ke změně obchodních podmínek, které upravují práva a povinnosti smluvních stran, ze strany banky, dochází tím i ke změně obsahu smlouvy a je pro ni nutný souhlas majitele účtu. Ustanovení ve smlouvě, které by umožňovalo jednostrannou změnu obchodních podmínek závislou jen na vůli banky, by bylo relativně podle § 267 odst. 1 ObchZ.²⁵

Česká národní banka (dále jen ČNB) upravila zásady vedení bankovních účtů a provádění platebního styku a zúčtování Všeobecnými obchodními podmínkami, které byly uveřejněny ve Věstníku ČNB č. 22/1994.²⁶ Tyto podmínky mohou sloužit jako vzor pro vypracování obchodních podmínek banky nebo mohou působit jako všeobecné obchodní podmínky na základě § 273 ObchZ. Dále ČNB vydala v roce 2003 výklad vybraných ustanovení ObchZ týkajících se smlouvy o běžném účtu a smlouvy o vkladovém účtu.²⁷

²⁴ LIŠKA, Petr. Některé právní aspekty ochrany spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu. *Právní rozhledy*, 2007, č. 3, s. 81 a násl.

²⁵ Plíva, Stanislav, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009. s. 1229.

²⁶ Úřední sdělení ČNB č. 31/1994 o vydání Všeobecných obchodních podmínek. [online] [cit 10-06-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/1994/download/v_1994_22.pdf>.

²⁷ Úřední sdělení ČNB ze dne 27.06.2003 – Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb, [online] [cit 10-06-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2003/download/v_2003_11>.

V § 708 odst. 1 ObchZ jsou uvedeny podstatné náležitosti smlouvy o běžném účtu, jejichž absence by znamenala absolutní neplatnost smlouvy. Podstatnými náležitostmi smlouvy o běžném účtu jsou:

- identifikace banky a majitele účtu,
- určení doby, od které má být účet zřízen,
- určení měny, ve které má být účet veden,
- závazek banky přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce.

Pokud smlouva obsahuje výše popsané podstatné náležitosti, vždy se bude jednat o běžný účet, i když nebude mít označení běžný účet a bude označen např. jako účet spořicí. Judikatura potvrdila, že spořicí účet je druhem účtu běžného.²⁸

Běžný účet musí být zřízen na základě písemné smlouvy a to samé platí i pro změnu nebo zrušení smlouvy.

Subjekty smlouvy o běžném účtu musí být dostatečně identifikovány, jinak by šlo o neplatný právní úkon pro nedostatek určitosti podle § 37 odst. 1 OZ. Pro banku vyplývá identifikační povinnost, tak jako pro všechny podnikatele, z § 13a ObchZ.

Smlouvu může uzavřít jak banka, tak za podmínek stanovených zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech²⁹ i spořitelní nebo úvěrní družstvo.³⁰ Přesné označení majitele účtu ve smlouvě vyplývá přímo z § 709 odst. 1 ObchZ a lze z něj dovodit, že banka nemůže běžný účet zřídit jako anonymní.

Součástí smlouvy o běžném účtu mohou být i jiné než podstatné náležitosti. Některé z těchto náležitostí jsou uvedeny v § 709 odst. 2 ObchZ, který má spíše doporučující povahu. Jsou jimi např. určení osob oprávněných nakládat s prostředky na účtu, výše nebo způsob stanovení úrokové sazby, období splatnosti úroků, lhůty, v nichž banka oznamuje majiteli účtu přijaté vklady a platby a provedené výplaty a výši zůstatku peněžních prostředků na účtu aj.

Právní úprava běžného účtu rozlišuje pojmy nakládání s účtem a nakládání s prostředky na účtu. Pod pojem nakládání s účtem spadají takové úkony, týkající se

---

pdf>.

²⁸MATĚJKOVÁ, Petra. *Juristic* [online]. 2005 [cit. 10-06-2010]. Smlouva o běžném účtu. Dostupné z WWW: <http://obchodni.juristic.cz/535843/clanek/j_obchod2>.

²⁹ Zákon č. 87/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o spořitelních a úvěrních družstvech

³⁰ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009. s. 57.

smlouvy o běžném účtu, jako je uzavření smlouvy, změny a ukončení smluvního vztahu dohodou nebo výpovědí. Právo nakládat s účtem má přímo ze zákona majitel účtu, ať už jde o osobní jednání fyzické osoby nebo jednání právnické osoby prostřednictvím statutárního orgánu. Podle § 709 odst. 3 ObchZ, jiná osoba než majitel účtu může nakládat s účtem jen na základě zvláštní plné moci udělené majitelem účtu, na níž je úředně ověřen podpis. Běžný účet může být zřízen i pro více než jednu osobu a v takovém případě má každá z nich postavení majitele účtu.

Naproti tomu nakládat s prostředky na účtu mohou i osoby odlišné od majitele účtu. Za obecnou zásadu se považuje oprávnění nakládat s prostředky na účtu pro osoby, které jsou uvedeny v podpisových vzorech předaných majitelem účtu bance. Podpisové vzory tvoří součást smlouvy nebo bývají na samostatných listinách uložených v bance. Další osoby oprávněné nakládat s peněžními prostředky na účtu s nimi mohou nakládat pouze za podmínek stanovených ve smlouvě. V určitých případech může s prostředky na účtu disponovat i samotná banka. Jedná se o případy stanovené přímo zákonem, např. v případě výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu nebo pokud to stanoví smlouva.³¹

Podle § 714 odst. 1 ObchZ banka platí majiteli účtu ze zůstatku peněžních prostředků na účtu úroky, pokud smlouva nestanoví jinak. Úroková sazba může být ve smlouvě určena její konkrétní výší, ale takovéto případy se vyskytují jen výjimečně. V praxi mnohem častější je určení způsobu stanovení výše úrokové sazby, jak uvádí § 709 odst. 2 písm. b) ObchZ. Ze zákonné formulace však není jasné, zda lze úrokovou sazbu během trvání smlouvy měnit, a zda tak lze učinit jednostranným prohlášením banky. Takovou dohodu lze považovat za způsob stanovení výše úrokové sazby, jak v tomto případě zákon vyžaduje, banka však toto právo nesmí využívat k neomezenému jednostrannému stanovování úrokových sazeb. To by odporovalo jak § 269 odst. 3 ObchZ, který stanoví, že dohoda stran o způsobu umožňujícím dodatečné určení obsahu závazku nesmí obsahovat takový způsob, který je závislý jen na vůli jedné strany, tak ust. § 262 odst. 4 ObchZ ve vztahu k majitelům účtů, kteří nejsou podnikateli z důvodu ochrany spotřebitele. Dále by mohlo být jednostranné stanovení úrokových sazeb ze strany banky, posuzované v režimu obchodního zákoníku, považováno za výkon práva odporující zásadám poctivého obchodního styku podle § 265 ObchZ, a proto

---

³¹ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 49.

nepoživající právní ochrany, a v režimu občanského zákoníku podle § 39 za ujednání odporující dobrým mravům.³² Proto by dohoda o způsobu stanovení výše úrokové sazby měla vycházet z objektivních kritérií, např. ze sazby vyhlášené ČNB nebo referenční sazby banky, která je však nějakým způsobem definována (pevně nebo vztahem k sazbě ČNB).³³

Případné neúročení zůstatku musí být sjednáno přímo ve smlouvě. Pro případ, že by ve smlouvě nebyla výše úrokové sazby sjednána a nebyl by v ní uveden ani způsob jejího stanovení, ust. § 714 odst. 4 ObchZ stanoví výši úrokové sazby jako polovinu diskontní sazby stanovené ČNB ke dni, k němuž se úroky připisují k zůstatku peněžních prostředků na účtu.

Majitel účtu může smlouvu kdykoliv písemně vypovědět, a to i v případě, kdy byla smlouva uzavřena na dobu určitou. Smlouva o běžném účtu tak zaniká dnem doručení výpovědi bance. Banka může také smlouvu o běžném účtu kdykoliv písemně vypovědět, ale v tomto případě smlouva zaniká až s účinností ke konci kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, v němž byla výpověď doručena majiteli účtu. Jestliže je však smlouva ze strany banky vypovězena proto, že majitel účtu podstatným způsobem porušil povinnosti jemu vyplývající ze smlouvy, zaniká smlouva dnem jejího doručení majiteli účtu. Takto podaná výpověď musí být podána jako doporučená zásilka a v případě, že majitel účtu odmítne výpověď převzít, platí fikce, že výpověď byla doručena dnem, kdy držitel poštovní licence vrátí výpověď bance. Banka nemůže vypovědět smlouvu na dobu určitou, pokud tato možnost není ve smlouvě výslovně stanovena.

Smlouva o běžném účtu nezaniká smrtí jeho majitele. Banka dále přijímá peněžní prostředky na účet a vyplácí prostředky z účtu na základě příkazů, které jí dal

---

³² PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 53.

³³ *Úřední sdělení ČNB ze dne 27.06.2003 – Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb.* [online] [cit 10-6-2009]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2003/download/v_2003_11.pdf>.

majitel a osoby jím zmocněné. Pokud se banka hodnověrně dozví, že majitel účtu zemřel (za hodnověrné se považuje např. zpráva soudu nebo předložení úmrtního listu), zastaví následujícím dnem platby, u kterých majitel účtu stanovil, že po jeho smrti nemá banka ve výplatách a platbách pokračovat. Plná moc udělená majitelem účtu pro nakládání s peněžními prostředky jiné osobě nezaniká, jestliže z ní výslovně nevyplývá, že měla trvat pouze za života majitele účtu.

3.1.2 Vklady na vkladových účtech

„Hlavním účelem vkladového účtu je dlouhodobé ukládání a zhodnocování úspor klienta. Ten přenechává bance své peněžní prostředky k finančnímu využití převážně na dobu stanovenou ve smlouvě.“³⁴ Úrokový výnos je vyšší než u běžného účtu, ale klient po určitou stanovenou dobu nesmí disponovat se svým vkladem.

Z časového hlediska je možno vklady na vkladových účtech rozdělit na termínované vklady a vklady na dobu neurčitou s předem dohodnutou výpovědní lhůtou.

Termínované vklady lze dále rozdělit na vklady jednorázové, kdy je na účet vložena částka na předem dohodnuté období se stanovenou dobou splatnosti a předčasný výběr je možný pouze pokud to připouští smlouva nebo obchodní podmínky banky, a na tzv. *revolvingové vklady*, u kterých je opakovaně prodlužována doba, na kterou byla smlouva o vkladovém účtu uzavřena, pokud není ve stanovené lhůtě podána výpověď.

Termín vkladu může být ve smlouvě sjednán různými způsoby. Termín, který je pevně daný a před kterým majitel není oprávněn peněžní prostředky z účtu vybrat ani převést, se nazývá *absolutně pevný termín vkladu*. Takový musí být ve smlouvě výslovně sjednán. Pokud tomu tak není, jedná se o tzv. *relativně pevný termín vkladu*, kdy může být smlouva o vkladovém účtu uzavřena na dobu určitou s možností výpovědi ve lhůtě určené ve smlouvě, nebo na dobu neurčitou s možností výpovědi ve lhůtě určené ve smlouvě.³⁵ V těchto případech je majitel oprávněn s vkladem nebo jeho částí předčasně disponovat, ale ztrácí tím nárok na vyplacení úroků. Ve smlouvě může být

---

³⁴ MATĚJKOVÁ, Petra. *Juristic* [online]. 2005 [cit. 12-06-2010]. Smlouva o vkladovém účtu (§ 716 a násl. obchodního zákoníku). Dostupné z WWW: <http://obchodni.juristic.cz/534681/clanek/j_obchod2>.

³⁵ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 61.

sjednáno i pouhé snížení úroků. Ztráta nároku na úroky nebo snížení úroků se týká jen té části vkladu, u které nebyla dodržena výpovědní lhůta.

Vkladový účet se zřizuje smlouvou o vkladovém účtu, která je jako smluvní typ upravena v § 716 až 719b ObchZ. Stejně jako smlouva o běžném účtu se řadí mezi tzv. *absolutní obchody*, a tudíž se řídí ustanoveními ObchZ o obchodních závazkových vztazích bez ohledu na subjekty smlouvy při respektování § 1 odst. 2 ObchZ a § 262 odst. 4 ObchZ. Většina ustanovení, upravujících smlouvu o vkladovém účtu, je dispozitivní. Smlouvu o vkladovém účtu může uzavřít jak banka, tak za podmínek stanovených zákonem o spořitelních a úvěrních družstvech³⁶ i spořitelní nebo úvěrní družstvo.

Smlouva má zákonem předepsanou písemnou formu a § 719b ObchZ stanoví přiměřené použití ustanovení ObchZ o smlouvě o běžném účtu, pokud zákon nestanoví jinak. Z přiměřeného použití ustanovení o smlouvě o běžném účtu vyplývá povinnost ve smlouvě označit majitele účtu, a proto nemůže být smlouva o vkladovém účtu uzavřena jako anonymní.

Podstatné náležitosti smlouvy o vkladovém účtu jsou uvedeny v § 716 odst. 1 ObchZ a jsou jimi:

- identifikace banky a majitele účtu,
- určení doby, od které má být účet zřízen,
- určení měny, ve které má být účet veden,
- závazek banky zřídit účet a platit z peněžních prostředků na něm vedených úroky,
- závazek majitele účtu vložit na účet peněžní prostředky a ponechat jejich využití bance,
- stanovení délky výpovědní doby v případě, je-li smlouva uzavřena na dobu neurčitou.

Dále jsou v § 716a ObchZ stanoveny další možné náležitosti smlouvy, jako je např. stanovení osob oprávněných nakládat s prostředky na účtu nebo ujednání zda a za

---

³⁶ Zákon č. 87/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o spořitelních a úvěrních družstvech.

jakých podmínek může majitel účtu s uloženými prostředky nakládat před uplynutím doby stanovené ve smlouvě nebo před uplynutím výpovědní lhůty.

Jak vyplývá z výše uvedeného, smlouvu o vkladovém účtu není možné uzavřít, na rozdíl od smlouvy o běžném účtu, jako bezúročnou. Povinnost bance platit z peněžních prostředků na vkladovém účtu úroky vyplývá z § 718 ObchZ, který je kogentním ustanovením. Výše úroků může být stanovena ve smlouvě. Pokud si strany nedohodnou výši úroků, uplatní se § 718 odst. 1 ObchZ, který stanoví výši úrokové sazby jako polovinu lombardní sazby stanovené Českou národní bankou ke dni, k němuž se úroky připisují k zůstatku peněžních prostředků na účtu.

Na výpověď smlouvy o vkladovém účtu se přiměřeně použijí ustanovení o smlouvě o běžném účtu. Otázkou je, zda vzhledem k zvláštní povaze smlouvy o vkladovém účtu může majitel účtu smlouvu kdykoliv vypovědět, pokud byla sjednána na dobu určitou. Lze mít za to, že vzhledem k pouze přiměřené aplikaci ustanovení § 715 odst. 1 ObchZ právo smlouvu kdykoliv vypovědět majiteli účtu přiznáno není. Nejlepším řešením je případné sjednání tohoto práva přímo ve smlouvě.³⁷

3.1.3 Vklady na vkladních knížkách

Vklady na vkladních knížkách jsou jednou z forem aplikace obecného vymezení vkladů podle občanského zákoníku, který upravuje v ust. § 778 až 780 obecně smlouvu o vkladu. Další formou aplikace vkladu jsou např. vkladní listy, o kterých se zmiňují v další podkapitole.

Podle § 778 OZ, „*Smlouva o vkladu vzniká mezi fyzickou nebo právnickou osobou (vkladatelem) a peněžním ústavem složením vkladu u peněžního ústavu a jeho přijetím peněžním ústavem.*“³⁸ Jak vyplývá z tohoto ustanovení, ke vzniku smlouvy je zapotřebí nejen dohoda stran o jejím obsahu, ale i složení vkladu ze strany vkladatele a přijetí vkladu peněžním ústavem. Smlouva o vkladu má tak na rozdíl od smlouvy o běžném účtu, kde k uzavření smlouvy stačí pouze dohoda o jejím obsahu, povahu reálné smlouvy. Z reálné povahy smlouvy dále vyplývá, že jejím obsahem musí být i určení výše vkladu. Tato výše odpovídá výši částky převzaté peněžním ústavem od vkladatele.

---

³⁷Plíva, Stanislav, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009 s. 1251.

³⁸ Občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Dále § 779 OZ stanoví právo vkladatele na úroky z jeho vkladu. Úroky mohou být vyjádřeny procentní částkou z vložených peněžních prostředků nebo i majetkovými výhodami vkladatele ve výhře nebo v prémii.³⁹

Pro smlouvu o vkladu není zákonem předepsaná písemná forma, ale lze dovodit, že peněžní ústav musí vkladateli vydat listinu, na základě které je oprávněn s vkladem nakládat. Touto listinou může být vkladní knížka, vkladní list nebo i jiná podle § 787 i jiná listina.

Vkladní knížky patří k vkladovým obchodům s dlouhou historií. Dříve patřily k jednomu z nejvyužívanějších bankovních depozitních obchodů vůbec. Dnes již jejich význam klesá, protože svým charakterem nejsou využitelné pro moderní formy elektronického bankovníctví. Některé banky však ukládání peněz na vkladní knížky stále nabízí a tento produkt je využíván zejména staršími klienty hlavně z důvodu své jednoduchosti.

Vkladní knížka je vhodná především k dlouhodobějšímu uložení peněžních prostředků. Dispozice s nimi je možná pouze při předložení vkladní knížky. Vkladní knížka je potvrzením peněžního ústavu o přijetí vkladu, kde musí být uvedena výše vkladu, jeho případné změny a konečný stav. Není-li prokázána jiná výše vkladu, je rozhodný zápis ve vkladní knížce. Vkladem nemusí být pouze pevně stanovená částka, ale vklad na vkladní knížce se může průběžně navyšovat např. příchozími platbami. Na druhou stranu však není možné vkladní knížku používat k placení převodem.⁴⁰

Existují různé druhy vkladních knížek. Z hlediska výpovědní lhůty rozlišujeme vkladní knížky bez výpovědní lhůty a vkladní knížky s výpovědní lhůtou. Výpovědní lhůtu je možné zvolit, obvykle to bývá od 15 dnů do dvou let.

Z hlediska typu výnosu můžeme vkladní knížky dále rozdělit na obyčejné vkladní knížky a výherní vkladní knížky. U obyčejných vkladních knížek jsou výnosy ve formě úroků nebo případně jiných majetkových výhod. Výherní vkladní knížky nejsou úročeny a jejich výnosem je výhra, premie nebo jiná výhoda. Slosování výher probíhá podle herního plánu stanoveného bankou v pravidelných časových intervalech.

Podle § 782 OZ může být vkladní knížka vystavená pouze na jméno. Toto ustanovení souvisí s novelou právní úpravy vkladních knížek obsaženou v zákoně

---

³⁹ LIŠKA, Petr, in: *ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník komentář*. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1354-1356.

⁴⁰ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 428.

č. 367/2000 Sb. Tato novela byla provedena v rámci harmonizace práva České republiky s právem Evropských společenství a byla jedním z legislativních opatření proti praní špinavých peněz. U vkladních knížek na jméno musí vkladatel při založení vkladu prokázat svou totožnost a nadále je s vkladem oprávněn nakládat pouze ten, jehož identifikační údaje jsou na vkladní knížce uvedeny,

Před novelizací existovaly i tzv. *vkladní knížky na doručitele*, u kterých mohl vkladatel utajit svoji totožnost, a peněžní ústav vkladateli vystavil listinu potvrzující přijetí vkladu pouze na doručitele. V takovém případě byla za vkladatele považována osoba, která předložila potvrzení o existenci vkladu, tj. vkladní knížku. Od 1. února 1992, kdy nabyl účinnosti BankZ, však nebyla anonymita vkladatele absolutní. Ust. § 37 tohoto zákona stanovilo, že u každého obchodu, který převyšuje hodnotu 100 000 Kč, je banka povinna požadovat prokázání totožnosti klienta.⁴¹

Po výše uvedené novelizaci vznikl problém, kdy právní úprava upravující vkladní knížky na doručitele byla zrušena, ale vkladní knížky na doručitele zrušeny nebyly. Tento stav byl odstraněn až v čl. III zákona č. 126/2002 Sb., kterým se změnil zákon o bankách. Tímto zákonem se zrušily všechny vkladové vztahy potvrzené vkladními knížkami na doručitele ke dni 31. prosince 2002 a promlčecí lhůta práva na výplatu zrušeného vkladu byla stanovena na 10 let.⁴²

Výplata vkladu z vkladní knížky může být vázána na sdělení hesla nebo na jinou podmínku. Tato vázanost se nazývá vinkulace. Výplatu vkladu lze omezit nutností sdělení hesla při výběru vkladu, přivolení třetí osoby s výběrem vkladu a nebo může být výběr vkladu vázán na skutečnost, o níž je jisté že nastane, např. stanovení určitého po kterém lze provést výběr vkladu.

Pokud dojde ke ztrátě nebo zničení vkladní knížky, je nutné, aby peněžní ústav, který vkladní knížku vydal, tuto vkladní knížku prohlásil za umořenou. Umořovací řízení provádí peněžní ústav na návrh vkladatele nebo na návrh toho, kdo má na umoření právní zájem. Po umoření vydá peněžní ústav vkladateli vkladní knížku novou nebo mu na požádání vyplatí celý vklad.

Ustanovení § 785 OZ upravuje zrušení vkladu z vkladní knížky. Zrušení je vázáno na podmínku, kdy vkladatel se svým vkladem po 20 let nenakládal, a během této

⁴¹ LIŠKA, Petr. Zánik vkladů na vkladních knížkách na doručitele. *Právní rozhledy*, 2002, č. 6, s. 255.

⁴² LIŠKA, Petr, in: *ŠVESTKA, Jiří, et al. Občanský zákoník komentář*. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1357.

doby ani nepředložil vkladní knížku k doplnění záznamů. Po zrušení vkladateli zůstává právo na výplatu zůstatku ze zrušeného vkladu.

3.1.4 Vkladní listy

Právní úprava vkladních listů vychází z obecné úpravy vkladu v občanském zákoníku. Vkladní list je vymezen v § 786 ObchZ jako potvrzení peněžního ústavu o pevném jednorázovém vkladu. Z tohoto vymezení vyplývá základní rozdíl mezi vkladní knížkou a vkladním listem. Zatímco na vkladní knížce je možno vklad průběžně navyšovat nebo snižovat, vklad potvrzený vkladním listem je jednorázový a dále se zvyšovat ani snižovat nemůže. Toto omezení se však týká pouze vkladu, nikoliv úroků nebo jiné majetkové hodnoty spojené s vkladem. Výše tohoto vkladu musí být uvedena na vkladním listu.

Podle ust. § 786 odst. 2 OZ může být vkladní list vystaven pouze na jméno. Toto ustanovení vzniklo novelizací úpravy vkladních listů, která byla provedena zákonem č. 367/2000 Sb., a která byla přijata v rámci opatření v důsledku omezování anonymních účtů v souladu s požadavky práva Evropských společenství.

Výše uvedená novela znamenala ještě jednu změnu pro právní úpravu vkladních listů. Vkladní listy vydané peněžními ústavy po nabytí účinnosti této novely, tedy po 1. lednu 2001, nejsou již vydávány jako cenné papíry.

Dále zákon stanoví, že se na vkladní listy vztahují přiměřeně ustanovení OZ o vkladních knížkách. Při aplikaci těchto ustanovení je nutno přihlídnout ke specifické povaze vkladních listů.⁴³

3.1.5 Pojištění vkladů

„Podstatou pojištění vkladů, které je nedílnou součástí bankovních systémů všech hospodářsky rozvinutých států, je záruka určité osoby, státního orgánu, sdružení či fondu, že bankovním vkladatelům bude poskytnuta určitá náhrada v případě neschopnosti banky vyplácet u ní umístěné vklady.“⁴⁴

⁴³ LIŠKA, Petr, in: ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník komentář*. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 1367.

⁴⁴ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 692.

Pojištění vkladů plní dvě hlavní funkce. První funkcí je zabránit tzv. *runu na banku*. Runem na banku se rozumí hromadné vybírání vkladů velkým množstvím věřitelů banky, kteří se obávají její budoucí insolvence. Toto chování však zpravidla krizi banky velmi urychlí, vede k její destabilizaci a může se stát hlavní příčinou bankrotu banky.

Druhou funkcí pojištění vkladů je ochrana vkladů klientů při insolvenční banky. V případě krachu banky je tak klientům nahrazena alespoň část jejich vkladů, o které by jinak z důvodu bankrotu banky přišli. V současnosti plní pojištění vkladů zejména funkci ochrany drobných střadatelů, vzhledem k faktu, že existující systémy pojištění vkladů nejsou natolik velkorysé, aby pokrývaly vklady velkých investorů v plné výši. Ti pak při prvních náznacích nestability banky začnou odčerpávat své vklady a stojí tak vlastně na počátku runu na banku.

Systém pojištění vkladů může být založen na principu povinnosti, kdy povinnost účastnit se systému pojištění vkladů mají všechny instituce stanovené zákonem, nebo na principu dobrovolnosti, kdy je systém pojištění založen na existenci soukromých ochranných fondů a je v něm kladen větší důraz na odpovědnost bank. V současné době se více využívá systém povinného pojištění, který poskytuje vyšší bezpečnost bankovnímu systému.

Pojištění vkladů na jednu stranu zvyšuje náklady banky ve formě příspěvku do systému pojištění, na druhou stranu však produkty, na které se vztahuje pojištění, jsou pro klienty méně rizikové a ve srovnání s nepojištěnými produkty mají menší výnos, což také představuje pro banku nižší náklady.

Mezi nevýhody pojištění vkladů patří ovlivňování obezřetnosti klientů, kteří s ohledem na to, že za své vklady mají záruku v podobě pojištění vkladů, ukládají své úspory u bank, které nabízejí vyšší úrok, což tyto banky nutí investovat do rizikovějších aktiv. Ani samotné pojištění vkladů však dostatečně neochraňuje před runem na banku, protože ten většinou zahajují instituce, na které se pojištění vkladů obvykle nevztahuje, odčerpáváním svých vkladů z banky.⁴⁵

Systém pojištění vkladů funguje v českém bankovníctví od roku 1994, kdy byl do českého právního řádu zaveden novelou zákona o bankách, která byla provedena

---

⁴⁵ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 428.

zákonem č. 156/1994 Sb. Od té doby došlo k mnoha dalším novelizacím, které měly vliv na českou právní úpravu systému pojištění vkladů.

Pojištění pohledávek z vkladů v České republice funguje na principu povinnosti a je upraveno v třinácté části BankZ. Podle § 41c odst. 1 jsou pojištěny veškeré pohledávky z vkladů včetně úroků uvedených při splnění požadavků na identifikaci vkladatele⁴⁶ v české měně nebo cizí měně, evidovaných jako kreditní zůstatky na účtech nebo vkladních knížkách nebo potvrzených vkladovým certifikátem, vkladním listem či jiným obdobným dokumentem. Ust. § 41c odst. 2 stanoví, že pojištění se nevztahuje na pohledávky z vkladů bank, zahraničních bank, finančních institucí, zdravotních pojišťoven a státních fondů s určitou výjimkou stanovenou v BankZ, a dále se nevztahuje na pohledávky z vkladů, které je banka oprávněna zčásti zahrnout do svého kapitálu, tzv. *podřízený dluh*. Pojištění vkladů se nevztahuje ani na směnky a jiné cenné papíry.

V posledních letech došlo k novelizacím části BankZ, která se týká pojištění pohledávek z vkladů, zejména v důsledku světové finanční krize, kdy se Česká republika zavázala implementovat co nejdříve opatření Rady Evropské unie, která byla přijata právě v reakci na nestabilitu na finančních trzích. První novela byla provedena zákonem č. 433/2008 Sb. Tato novela odstranila spoluúčast vkladatele, která byla do této novely ve výši deseti procent a vklady tak byly pojištěny pouze z devadesáti procent a zároveň došlo ke zvýšení hranice pojištění vkladů, která do té doby činila 25 tisíc eur. Ode dne účinnosti⁴⁷ této novely jsou vklady u bank pojištěny ze sta procent, maximálně však do výše 50 tisíc eur.

K další změně BankZ došlo zákonem č. 281/2009 Sb. Změny zavedené tímto zákonem však nabudou účinnosti až dne 1. ledna 2011. Tento zákon transponoval do českého právního řádu směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES⁴⁸. Důvodem přijetí této směrnice byla snaha o stabilizaci situace na finančních trzích a udržení důvěry vkladatelů v bankovní systém. Tato směrnice přináší důležité změny,

---

⁴⁶ Podmínkami identifikace vkladatele je u fyzických osob uvedení jména, příjmení, adresy, rodného čísla (příp. data narození) a u právnických osob uvedení obchodní firmy nebo názvu, sídla a u tuzemských právnických osob i uvedení identifikačního čísla.

⁴⁷ Tato novela nabyla účinnosti dne 15. prosince 2008

⁴⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/14/ES ze dne 11. března 2009, kterou se mění směrnice 94/19/ES o systémech pojištění vkladů, pokud jde o výši pojištění a lhůtu k výplatě.

kteře spočívají ve zkrácení lhůty, během níž je orgán dohledu povinen vydat oznámení o neschopnosti úvěrové instituce dostát svým závazkům vůči oprávněným osobám, zkrácení lhůty pro výplatu náhrad za pojištěné pohledávky z vkladů a dále zvýšení maximální hranice pojištění vkladů do výše 100 tisíc eur. Tato maximální hranice je stanovena fixně pro všechny členské státy Evropské unie a nelze se od ní odchýlit. „*Vkladatelé tak již nebudou mít důvod přelévat své vklady z jednoho členského státu do druhého podle aktuálně nastavené výše pojištění, což bude mít nepochybně pozitivní vliv na stabilitu bankovního sektoru v rámci Evropské unie i Evropského hospodářského prostoru.*“⁴⁹ Přijetí této směrnice však bylo pouhou rychlou reakcí na negativní dopad finanční krize na finanční trhy. Již po čtvrt roce od její publikace iniciovala evropská Komise veřejnou diskuzi k dalšímu směřování právní úpravy systému pojištění vkladů a lze tedy očekávat, že se právní úprava tohoto institutu v brzké době opět změní.⁵⁰

„*Pojištění vkladů je spravováno Fondem pojištění vkladů, což je zvláštní právnická osoba zřízená zákonem o bankách.*“⁵¹ Vzhledem k principu povinnosti pojištění vkladů jsou na základě BankZ povinny do Fondu pojištění vkladů přispívat všechny banky a pobočky zahraničních bank, a to v rozsahu stanoveném tímto zákonem. Pobočky zahraničních bank se ale nemusí systému pojištění pohledávek z vkladů účastnit vždy. V takovém případě však musí svůj záměr oznámit České národní bance a současně prokázat, že systém pojištění pohledávek z vkladů, kterého se účastní, zaručuje osobám oprávněným k výplatě náhrady minimálně stejnou ochranu, jaká je požadována právem Evropských společenství.

BankZ stanovuje v § 41c odst. 6 a v § 41c odst. 7 výši příspěvku do Fondu v procentech z průměru objemu pojištěných pohledávek z vkladů za příslušné kalendářní čtvrtletí v závislosti na subjektu pojištění vkladů. Průměrný objem pojištěných pohledávek z vkladů se propočítává podle stavu pojištěných pohledávek z vkladů k poslednímu dni každého kalendářního měsíce v příslušném kalendářním čtvrtletí, a to včetně úroků, na jejichž připsání vznikl vkladateli nárok k těmto dnům.

---

⁴⁹ ŠTĚPÁNOVÁ, Alice. Co přinese novela zákona o bankách v oblasti pojištění vkladů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 106.

⁵⁰ ŠTĚPÁNOVÁ, Alice. Co přinese novela zákona o bankách v oblasti pojištění vkladů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 106.

⁵¹ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 693.

Banky jsou povinny přispívat do Fondu částkou ve výši 0,04% z průměru objemu pojištěných pohledávek z vkladů za příslušné kalendářní čtvrtletí a stavební spořitelny 0.02% z tohoto průměru.

Příjmy Fondu tvoří kromě příspěvků od bank výnosy z investování peněžních prostředků, úvěr nebo jiná forma návratné finanční výpomoci a výtěžky z ukončených konkursních a likvidačních řízení. Investice Fondu však musí být bezpečné a v souladu s jeho statutem. Případný úvěr si Fond obstarává v situaci, kdy prostředky Fondu nepostačují k vyplacení zákonem stanovených náhrad. V případě, kdy si Fond musí obstarat úvěr k vyplacení stanovených náhrad, zvýší se příspěvek bank do Fondu od roku, který následuje po poskytnutí úvěru, na dvojnásobek procentní sazby. V roce následujícím po splacení úvěru se výše příspěvku vrací na původní výši.

Při neschopnosti banky dostát svým závazkům vůči oprávněným osobám, Česká národní banka tuto situaci písemně oznámí Fondu pojištění vkladů a ten na základě tohoto oznámení poskytne oprávněným osobám náhrady za jejich pojištěné pohledávky z vkladů. Výše náhrady se stanoví součtem všech pojištěných pohledávek z vkladů jedné oprávněné osoby u jedné banky včetně podílů této osoby na účtech vedených pro dva a více spolumajitelů. Na poskytnutí náhrady z Fondu však nemají nárok osoby, které mají k bance zvláštní vztah⁵² a vlastníci vkladů vzniklých v souvislosti s legalizací výnosů z trestné činnosti, za kterou byli soudem v trestním řízení pravomocně odsouzeni. Právo oprávněné osoby se promlčuje v době pěti let ode dne zahájení plateb. Při výplatě náhrady oprávněné osobě z Fondu se snižuje pohledávka této oprávněné osoby vůči bance o částku rovnající se právu na náhradu

---

⁵² Za osoby které mají k bance zvláštní vztah se podle § 19 BankZ považují

- a) členové statutárního orgánu a vedoucí zaměstnanci banky,
- b) členové dozorčí rady banky,
- c) osoby ovládající banku, osoby s kvalifikovanou účastí na těchto osobách a členové vedení těchto osob,
- d) osoby blízké členům statutárního orgánu, dozorčí rady, vedoucím zaměstnancům banky a osobám ovládajícím banku,
- e) právnické osoby, ve kterých některá z osob uvedených pod písmeny a), b) a c) má kvalifikovanou účast,
- f) osoby s kvalifikovanou účastí na bance a jakákoliv osoba jimi ovládaná,
- g) členové bankovní rady České národní banky,
- h) osoby, které banka ovládá.

z Fondu a Fond tímto vstupuje do věřitelského postavení vůči bance namísto oprávněné osoby.⁵³

---

⁵³ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 693 - 694.

3.2 Bankovní emisní obchody

Další formou bankovních depozitních obchodů je emise různých druhů cenných papírů. Tyto cenné papíry se mohou v řadě vlastností odlišovat. Jejich společným znakem oproti běžným vkladům je, že se na ně nevztahuje zákonné pojištění vkladů. Banky tak nemusí z těchto vkladů platit příspěvek do fondu pojištění vkladů, na druhou stranu tyto cenné papíry pro vkladatele představují vyšší riziko.

Mezi bankovní emisní obchody se řadí emise bankovních dluhopisů a depozitní směnky.

3.2.1 Bankovní dluhopisy

Právní úprava dluhopisů je obsažena ve dvou zákonech. Prvním z nich je zákon o cenných papírech⁵⁴, který je obecnou úpravou, která upravuje obecné otázky cenných papírů a vybrané smlouvy, jejichž předmětem jsou cenné papíry. Druhým zákonem je zákon o dluhopisech⁵⁵, který je ve vztahu k zákonu o cenných papírech zákonem speciálním, a ve kterém jsou upraveny nutné náležitosti dluhopisů, proces jejich vydávání aj.

Zákon o dluhopisech definuje dluhopis v ust. § 2 odst. 1 jako zastupitelný cenný papír, s nímž je spojeno právo na splacení dlužné částky a povinnost emitenta toto právo uspokojit. Dle zákona o cenných papírech se zastupitelnými cennými papíry rozumí cenné papíry, které jsou stejného druhu, jsou vydávány stejnou osobou ve stejné formě a stejné podobě a vznikají z nich stejná práva.

Dluhopisy mohou být vydávány v listinné nebo zaknihované podobě. V obou těchto případech musí dluhopis obsahovat tyto náležitosti:

- údaje o emitentovi,
- název dluhopisu obsahující slovo dluhopis,
- identifikační označení,
- jmenovitou hodnotu,
- údaj o schválení emisních podmínek,

---

⁵⁴ Zákon č. 591/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o cenných papírech.

⁵⁵ Zákon č. 190/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o dluhopisech.

- výnos dluhopisu nebo způsob stanovení jeho výše,
- datum emise,
- způsob a místo výplaty jmenovité hodnoty dluhopisu a jeho výnosu,
- formu dluhopisu,
- prohlášení emitenta, že se zavazuje splatit dlužnou částku způsobem a v místě uvedených v emisních podmínkách,
- datum splatnosti dluhopisu.

Na dluhopisu, vydaném v listinné podobě musí být dále uvedeno jeho číselné označení, pokud dluhopis zní na jméno i jméno a příjmení nebo obchodní firmu prvního vlastníka a podpis nebo otisk podpisu emitenta nebo osob oprávněných jednat k datu emise jeho jménem.

Před vydáním dluhopisů je nutné, aby Česká národní banka schválila emisní podmínky dluhopisů. V nich jsou uvedeny údaje o emisi dluhopisů a dále vymezení vzájemných práv a povinností emitenta a vlastníka dluhopisů. Spolu s emisními podmínkami musí být schválen i prospekt dluhopisů poskytující případným zájemcům o koupi informace o dluhopisu.

Dluhopisy mohou být vydávány na jméno nebo na doručitele. V případě dluhopisů na doručitele dochází k jejich převodu pouhým předáním. U převodu dluhopisů na jméno závisí převod na jejich formě. Listinné dluhopisy na jméno se převádí rubopisem a předáním. Aby převod nabyl účinnosti vůči emitentovi, je nutná změna zápisu vlastníka v seznamu vedeném emitentem v případě listinných dluhopisů a v případě zaknihovaných dluhopisů osobou oprávněnou k vedení evidence zaknihovaných cenných papírů.

Výnos z dluhopisů může být stanoven pevnou úrokovou sazbou, pohyblivou úrokovou sazbou, rozdílem mezi jmenovitou hodnotou dluhopisu a jeho emisním kurzem nebo slosovateľnou prémie.

Emitování bankovních dluhopisů je z hlediska banky výhodné především v možnosti získat zdroje na pevně stanovenou dobu a na rozdíl od vkladů nejsou dluhopisy spojeny s tak velkými obslužnými náklady. Pro vkladatele znamená vklad jejich peněžních prostředků do dluhopisů vyšší úrokové sazby než u vkladů. Vklad

peněžních prostředků do dluhopisů je však spojen s vyšším rizikem, protože na dluhopisy se nevztahuje zákonný systém pojištění vkladů.⁵⁶

3.2.2 Depozitní směnky

Depozitní směnka se jako vkladový produkt začala prosazovat počátkem roku 1995. Obecná úprava depozitních směnek je obsažena, stejně jako úprava bankovních dluhopisů, v zákoně o cenných papírech⁵⁷. Speciálním zákonem upravujícím depozitní směnky je zákon směnečný a šekový⁵⁸.

Definici pojmu depozitní směnky však zákon směnečný a šekový neobsahuje. „*Depozitní směnka je z pohledu zákona směnečného a šekového typickou směnkou, jejíž pojmové vymezení je neoddělitelně spjata se způsobem a okolnostmi jejího používání a jejíž charakteristika je zcela nezávislá na textu tvořícím obsah tohoto cenného papíru.*“⁵⁹

Depozitní směnka je bankou vystavována jako směnka vlastní. Ta obsahuje závazek banky vyplatit oprávněnému majiteli směnky v době její splatnosti směnečnou částku. Dalšími náležitostmi směnky jsou podle ust. § 75 zákona směnečného a šekového:

- označení, že jde o směnku v textu listiny,
- údaj splatnosti a údaj místa, kde má být placeno,
- jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno,
- datum a místo vystavení směnky,
- podpis výstavce.

Splatnost směnky může být určena pevným datem splatnosti nebo na viděnou. U směnek splatných na viděnou bývá doba splatnosti určena intervaly „ne dříve než“ a „ne později než“. V rámci těchto intervalů si může věřitel určit dobu splatnosti sám. Doba splatnosti depozitní směnky se obecně pohybuje od jednoho týdne do jednoho roku.

Směnky splatné na viděnou většinou obsahují tzv. *úrokové doložky*. Úroková doložka určuje výši úrokové sazby, kterou je směnečná částka úročena od jejího

⁵⁶ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 443 – 446.

⁵⁷ Zákon č. 591/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o cenných papírech.

⁵⁸ Zákon č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů, směnečný a šekový

⁵⁹ CHALUPA, Radim. Depozitní a depotní směnky. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 141.

vystavení až po den splatnosti. V případě, že směnka není proplacena v poslední den splatnosti, počítá se úrok pouze k tomuto dni, avšak věřitel si může směnečnou částku s výnosem vyzvednout až do tří let od tohoto dne.

Další formou výnosu z depozitní směnky je tzv. *diskont*. Tato forma se uplatňuje hlavně u směnek s pevně stanovenou lhůtou splatnosti. Směnka je prodána věřiteli za diskontovanou hodnotu a v den splatnosti je věřiteli vyplacena nominální hodnota směnky. Rozdíl mezi diskontovanou a nominální hodnotu směnky tvoří směnečný výnos.

Depozitní směnka je oproti vkladům na běžných a termínových účtech úročena vyšší úrokovou sazbou a znamená tak vyšší výnos pro vkladatele. Vlastník může dále směnku např. použít k placení v obchodním styku. Nevýhodou této formy vkladu peněžních prostředků je, stejně jako u dluhopisů, to, že tyto vklady nepodléhají zákonnému pojištění vkladů a představují tak pro věřitele vyšší riziko.⁶⁰

---

⁶⁰ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 453 - 455.

3.3 Speciální depozitní produkty

Speciální depozitní produkty nelze zařadit ani do jedné z výše uvedených kategorií vkladových obchodů a jednotlivé produkty z této kategorie jsou upraveny speciálním režimem. Patří sem např. stavební spoření nebo hypoteční zástavní listy.

3.3.1 Stavební spoření

Stavební spoření nelze chápat pouze jako vkladový bankovní produkt. „*Jde o komplexní finanční produkt poskytovaný výhradně stavebními spořitelny.*“⁶¹

Právním předpisem upravujícím stavební spoření je zákon o stavebním spoření.⁶² Tento zákon vymezuje v ust. § 1 pojem stavebního spoření jako produkt, spočívající v tom, že účastníci stavebního spoření po nějakou dobu spoří, získávají z uložených prostředků úrok, případně i státní podporu, a při splnění daných podmínek získávají zpět své naspořené peněžní prostředky a navíc nárok na poskytnutí účelového stavebního úvěru. Průběh stavebního spoření lze tedy rozdělit do tří fází - fáze spoření, fáze přidělení úvěru a fáze splácení úvěru.⁶³

Všem těmto třem fázím předchází uzavření písemné smlouvy o stavebním spoření. Uzavřením této smlouvy vzniká vztah mezi bankou a klientem vyplývající ze stavebního spoření s odpovídajícími právy a povinnostmi. Na jedné straně této smlouvy vystupuje tzv. *provozovatel stavebního spoření*, kterým je stavební spořitelna. Stavební spořitelnou je banka, která musí mít povolení provozovat stavební spoření v jí udělené bankovní licenci. Banka se smlouvou zavazuje účastníkovi po splnění určitých podmínek poskytnout úvěr ze stavebního spoření na financování bytových potřeb. Na druhé straně smlouvy o stavebním spoření stojí účastník stavebního spoření. Účastníkem stavebního spoření může být podle zákona fyzická nebo právnická osoba. Účastník se smlouvou zavazuje vkládat peněžní prostředky ve stanovené výši.

---

⁶¹ *Stavební spoření.* [online] [cit 18-06-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bydleni/stavebni-sporeni/pruvodce/>>.

⁶² Zákon č. 96/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o stavebním spoření

⁶³ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví.* Praha : Management Press, 2000, s. 154.

Smlouva o stavebním spoření obsahuje kromě identifikace provozovatele a účastníka stavebního spoření tyto náležitosti:

- výše cílové částky, kterou může klient od banky získat,
- výše úrokových sazeb z vkladů a úvěru, které jsou stanoveny pevně po celou dobu spoření i splácení úvěru,
- podmínky pro nárok na přidělení úvěru,
- výše jednorázového poplatku při uzavření smlouvy,
- výše splátek úvěru.⁶⁴

---

⁶⁴ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 436 - 437.

Nedílnou součástí smlouvy o stavebním spoření bývají všeobecné obchodní podmínky, stanovující další podrobnosti vztahu vyplývajícího ze smlouvy, a které podléhají schválení ze strany ministerstva financí.

Po uzavření smlouvy nastává fáze spoření. V této fázi klient ukládá do banky své peněžní prostředky, přičemž na účet lze kdykoliv vložit libovolnou částku. Ke vkladům klienta jsou připisovány úroky z vložené částky a každoročně i státní podpora. Nárok na státní podporu ze stavebního spoření má pouze fyzická osoba, a to jen za

předpokladu, že smlouva o stavebním spoření obsahuje prohlášení účastníka o tom, že žádá o přiznání státní podpory. Státní podpora se poskytuje hlavně formou tzv. *příspěvku k naspořeným vkladům*. Výše tohoto příspěvku je stanovena zákonem o stavebním spoření na 15% z uspořené částky v příslušném v příslušném kalendářním roce, maximálně však z částky 20 tisíc. Do roku 2003 stát přispíval maximální částkou ve výši 4.500,- Kč, od začátku roku 2004 však maximální výše této podpory klesla na 3.000,- Kč.

Ve fázi spoření lze účastníkovi, který ještě nesplnil podmínky pro poskytnutí úvěru ze stavebního spoření, poskytnout za daných podmínek tzv. *překlenovací úvěr*.

Uzavřením smlouvy o úvěru ze stavebního spoření končí fáze spoření. Další možnosti ukončení spoření je vyplacení zůstatku na účtu ze stavebního spoření jeho účastníkovi.

Nárok na poskytnutí úvěru vzniká účastníkovi po splnění daných podmínek. Těmito podmínkami jsou dodržení minimální doby spoření, naspoření částky v určené minimální výši a dosažení určité výše tzv. *hodnotícího čísla*, které zohledňuje délku spoření a výši vkladů. Podle ust. § 5 odst. 3 zákona o stavebním spoření může být úvěr ze stavebního spoření použit pouze na financování bytových potřeb. Jedná se o účelový úvěr. Pojem bytových potřeb⁶⁵ je vymezen hned v následujícím § 6 zákona o stavebním spoření. Stavební spoření končí výpovědí smlouvy nebo splacením úvěru.

Stavební spoření je velmi populárním spořicí nástrojem, zejména z důvodu jeho velké podpory státem. Tato podpora spočívá nejen ve formě příspěvku

⁶⁵ Bytovými potřebami účastníka, který je fyzickou osobou, se pro účely tohoto zákona rozumí:

- a) výstavba bytového domu, rodinného domu, nebo bytu ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu,
- b) změna stavby na bytový dům, rodinný dům nebo byt,
- c) koupě bytového domu, rodinného domu nebo bytu včetně rozestavěné stavby těchto domů nebo bytu,
- d) koupě pozemku v souvislosti s výstavbou nebo koupí bytového domu, rodinného domu nebo bytu, včetně rozestavěného bytového domu, rodinného domu nebo bytu, nebo s řešením jiných bytových potřeb,
- e) splacení členského vkladu nebo podílu v právnické osobě, jejímž je účastník členem nebo společníkem, stane-li se účastník nájemcem bytu, popřípadě bude-li mít jiné právo užívání k bytu, v bytovém nebo rodinném domě ve vlastnictví této právnické osoby,
- f) změna stavby, údržba stavby, nebo udržovací práce
- g) vypořádání společného jmění manželů nebo vypořádání spoluvlastníků, popřípadě dědiců v případě, že předmětem vypořádání je úhrada spoluvlastnického podílu na účely uvedené v písmenech a) až e) a písmenu h),
- h) úhrada za převod členských práv a povinností v družstvu, nebo za převod podílu v právnické osobě, stane-li se účastník nájemcem bytu, popřípadě bude-li mít jiné právo užívání bytu v bytovém domě nebo rodinném domě ve vlastnictví právnické osoby, které se převod členských práv a povinností nebo převod podílu týká,
- i) řešení bytové potřeby uvedené pod písmeny c) a d) úplatným převodem nebo přechodem podle zvláštního právního předpisu,
- j) připojení bytového domu nebo rodinného domu, nebo domu s byty ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu 8) k veřejným sítím technického vybavení, je-li účastník vlastníkem nebo spoluvlastníkem připojované stavby,
- k) splacení úvěru, nebo půjčky použitých na financování bytových potřeb uvedených pod písmeny a) až j) s výjimkou pokut nebo jiných sankcí.

k naspořeným vkladům, ale dále i tím, že výnosy, úroky i státní podpora jsou osvobozeny od daně z příjmů.

V souladu s úspornými opatřeními současné vlády se však chystá výrazné omezení výhod vyplývajících ze stavebního spoření. První z těchto omezení se týká výše státního příspěvku, a to konkrétně jeho 50% zdanění již v tomto roce. Dále je plánováno zdanění výnosů ze stavebního spoření a jako o posledním omezení se hovoří o omezení účelu prostředků získaných ze stavebního spoření pouze pro potřeby bydlení, které by bylo podmínkou pro přiznání státní podpory. V praxi by to znamenalo, že v případě, kdy by účastník nežádal o poskytnutí úvěru, a do té doby naspořené prostředky by použil na jiný účel než pro potřeby bydlení, ztratil by nárok na přiznání státní podpory.⁶⁶

3.3.2 Hypoteční zástavní listy

Hypoteční zástavní listy jsou zvláštním druhem dluhových cenných papírů. Jejich právní úprava je stejně jako u jiných dluhopisů obsažena v zákoně o dluhopisech⁶⁷, avšak od normálních dluhopisů se v mnoha aspektech liší.

---

⁶⁶ *Banky: Lidé jsou znepokojeni možnými změnami ve stavebním spoření.* [online] [cit 18-06-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.financninoviny.cz/zpravy/banky-lide-jsou-znepokojeni-moznymi-zmenami-ve-stavebnim-sporeni/514914>>.

⁶⁷ Zákon č. 190/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o dluhopisech.

Emitovat hypoteční zástavní listy může pouze banka podle zvláštního právního předpisu upravujícího činnost bank se sídlem v České republice. V názvu tohoto dluhopisu musí být povinně uvedeno označení hypoteční zástavní list.

Jednou z hlavních odlišností od klasických dluhopisů je způsob jejich krytí, které je zabezpečeno zástavním právem na nemovitostech. Zdroje získané emisí hypotečních zástavních listů může banka použít pouze k poskytování hypotečních úvěrů.⁶⁸

Zákon o dluhopisech stanoví, že jmenovitá hodnota a poměrný výnos hypotečních zástavních listů jsou plně kryty pohledávkami z hypotečních úvěrů nebo částí těchto pohledávek. V tomto případě se jedná o tzv. *řádné krytí*. Hypoteční zástavní listy mohou být kryty také tzv. *náhradním krytím* majetkovými hodnotami stanovenými v ust § 31 písm a) – f) zákona o dluhopisech⁶⁹, přičemž toto náhradní krytí závazků z hypotečních zástavních listů vydaných jedním emitentem je možné pouze do výše 10% jmenovité hodnoty. Aby mohlo být krytí považováno za dostatečné, nesmí součet pohledávek z hypotečních úvěrů poskytnutých bankou, které slouží k řádnému krytí, poklesnout pod celkovou výši závazků ze všech bankou vydaných hypotečních zástavních listů v oběhu. Současně pohledávky z hypotečních úvěrů nesmí po dobu, kdy slouží ke krytí těchto závazků, převýšit 70% zástavní hodnoty zastavených nemovitostí zajišťujících tyto pohledávky.⁷⁰

I když se na vklady do hypotečních zástavních listů nevztahuje zákonné povinné pojištění vkladů, investování do tohoto typu dluhopisů je výhodné především vzhledem k nízkému riziku, které je dáno již výše zmíněným krytím zástavním právem na

---

⁶⁸ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 154.

⁶⁹ a) hotovostí,

b) vklady u ČNB,

c) vklady u centrální banky členského státu Evropské unie nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Evropské centrální banky,

d) státními dluhopisy nebo cennými papíry vydanými Českou národní bankou podle zvláštního právního předpisu,

e) státními dluhopisy nebo cennými papíry vydanými členskými státy Evropské unie nebo jinými státy tvořícími Evropský hospodářský prostor, jejich centrálními bankami a Evropskou centrální bankou,

f) dluhopisy vydanými finančními institucemi založenými mezinárodní smlouvou, jejíž smluvní stranou je Česká republika, nebo finančními institucemi, s nimiž Česká republika uzavřela mezinárodní smlouvu.

⁷⁰ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 449.

nemovitostech. Další výhodou oproti jiným dluhopisům je to, že úrokový výnos z hypotečních zástavních listů nepodléhá dani z příjmu. Nevýhodou je relativně nízký výnos daný nízkou rizikovostí vkladu do těchto dluhopisů.

4 Finančně úvěrové obchody

Banky v rámci finančně úvěrových obchodů poskytují svým klientům úvěry. Banka tak vystupuje v postavení věřitele a příjemce úvěru vůči bance v postavení dlužníka. Poskytování úvěrů je jednou z nejdůležitějších činností obchodních bank a úroky z úvěrů představují pro banky nejvýznamnější zdroj zisku.

Úvěrové obchody lze rozčlenit z mnoha různých hledisek. Z hlediska příjemce úvěru se úvěry dělí na úvěry poskytované státu a veřejnoprávním subjektům, podnikatelským subjektům nebo fyzickým osobám.

Dalším hlediskem je doba splatnosti úvěru. Úvěry označované jako krátkodobé mají dobu splatnosti do jednoho roku, střednědobé úvěry jsou splatné od jednoho roku do pěti let a dlouhodobé úvěry mají splatnost delší než pět let.

Úvěry mohou být dále poskytovány jako účelové nebo neúčelové. Neúčelový úvěr nemá vymezený účel použití a s prostředky získanými formou tohoto úvěru může klient volně naložit. Naopak peněžní prostředky získané z účelového úvěru musí být použity na účel vymezený ve smlouvě, v opačném případě by se jednalo o porušení smlouvy. Účelové úvěry jsou pro banku výhodnější z hlediska míry rizika, protože

věřitel je schopen lépe posoudit riziko spojené s využitím úvěru a tedy i s pozdějším splácením úvěru.

Z hlediska zajištění rozlišujeme zajištěné úvěry, u kterých je sjednána určitá forma zajištění, a nezajištěné, u kterých není zajištění ze strany banky vyžadováno.⁷¹ Zajištění úvěru může být věcné nebo osobní. Věcným zajištěním úvěru je např. předání věci věřiteli nebo postoupení práva k věci nebo pohledávce. Osobní zajištění je např. ručení třetí osoby, která se zaváže zaplatit pohledávku v případě, že tak neučiní dlužník.⁷²

Pro účely své práce jsem si vybral jedno z hlavních členění finančně úvěrových obchodů, a to členění z hlediska formy poskytnutí úvěru, na peněžní úvěry a na závazkové úvěry a záruky.

---

⁷¹ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 512.

⁷² PAVELKA, František; BARDOVÁ, Dagmar; OPLTOVÁ, Radka. *Úvěrové obchody*. Praha : SERIFA, 2001. s. 57.

4.1 Peněžní úvěry

Při poskytnutí peněžního úvěru banka poskytuje klientovi peněžní prostředky, ať už v hotovostní či bezhotovostní podobě. Klient je pak povinen poskytnutý úvěr splatit s úroky v předem dohodnuté lhůtě.

Finanční úvěr banka poskytuje na základě žádosti o úvěr. V žádosti musí být uvedeny identifikační údaje žadatele a dále se v žádosti vyskytuje výše požadovaného úvěru, účel na jaký je úvěr poskytován, návrh režimu čerpání a splácení úvěru, způsob zajištění úvěru aj. Po podání žádosti banka zahájí její vyhodnocování a prověřování klienta, tzv. jeho *bonitu*, za účelem vyhodnocení rizika spojeného s poskytnutím úvěru.

Bonitou klienta se rozumí jeho předpokládaná schopnost poskytnutý úvěr splatit. Na bonitě klienta závisí stanovení úrokové sazby úvěru a to tak, že čím více je klient bonitní, tím nižší úrok mu banka na úvěr poskytne. Výše úroku je tak v podstatě cenou za vyšší úvěrového rizika, které poskytnutí úvěru danému klientovi znamená. Banka prověřuje bonitu klienta na základě osobních údajů, jako je věk, pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, počet vyživovaných dětí aj., a také na základě trvalých příjmů žadatele, které se dají předpokládat i do budoucna, jako je např. mzda pobíraná z trvalého pracovního poměru nebo příjmy z důchodu. Dále banka před poskytnutím úvěru posuzuje klientovu úvěrovou historii a platební morálku. K tomu banky využívají úvěrové registry. Z nich lze například zjistit, jak klient splácí jiné úvěry a zda se dostává do prodlení s jejich splátkami nebo zda hradí pravidelně. Na základě těchto faktorů banka stanoví bonitu klienta. Pokud ji banka shledá nedostatečnou, dlužník může zvýšit svou bonitu např. přizváním spolužadatele k úvěru nebo sjednáním ručení za závazek vyplývajícího z úvěru. Tím se pro banku sníží riziko nesplacení úvěru a zvýší se tak bonita klienta.⁷³

Pokud žadatel splní všechny podmínky banky a ta po vyhodnocení a prověření klienta posoudí žádost o úvěr kladně, přistupuje se k dohodě o konkrétních podmínkách úvěru, jako jsou výše úvěru, úročení, čerpání částky, způsob splácení a zajištění, a následně k uzavření úvěrové smlouvy.

---

⁷³ BUČKOVÁ, Veronika. *Finance.cz* [online]. 2005 [cit. 02-07-2010]. Bonita klienta – jak a proč ji banky zjišťují? Dostupné z WWW: < <http://www.finance.cz/zpravy/finance/208678-bonita-klienta-jak-a-proc-ji-banky-zjistuji-/>>.

Mezi peněžní úvěry patří např. kontokorentní úvěr, eskontní úvěr, hypoteční úvěr a úvěr ze stavebního spoření (viz. výše).⁷⁴ Základem právní úpravy úvěrů je smlouva o úvěru upravená v § 497 a násl. ObchZ.

4.1.1 Smlouva o úvěru

Smlouva o úvěru je vymezena v § 497 ObchZ. Touto smlouvou se věřitel (banka) zavazuje, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Podstatnými náležitostmi této smlouvy uzavírané mezi bankou a klientem tedy jsou:

- závazek banky poskytnout na žádost klienta v jeho prospěch peněžní prostředky,
- určení částky, do jejíž výše je banka povinna peněžní prostředky poskytnout,
- závazek klienta poskytnuté peněžní prostředky vrátit,
- závazek klienta zaplatit bance z poskytnutých peněžních prostředků úroky.

Dalšími náležitostmi smlouvy o úvěru bývají způsob čerpání úvěru, účel úvěru, výše úroků, podmínky splácení úvěru a případná smluvní pokuta za porušení povinnosti klientem. Tyto otázky bývají většinou upraveny odkazem na obchodní podmínky banky, které se vztahují ke konkrétnímu typu daného úvěru. Tyto podmínky jsou nedílnou součástí smlouvy a musí být klientovi předem známé nebo musí být ke smlouvě připojeny.

Zákon nestanoví závaznou písemnou formu této smlouvy, ale v běžné praxi jsou ve většině případů smlouvy o úvěru uzavírány písemně.

Smlouva o úvěru je tzv. *absolutním obchodem* a vztahy z vzniklé z této smlouvy se řídí ustanoveními ObchZ o obchodních závazkových vztazích bez ohledu na subjekty smlouvy při respektování § 1 odst. 2 ObchZ a § 262 odst. 4 ObchZ. Na straně věřitele u smlouvy o úvěru vystupuje zpravidla banka, ale není vyloučeno, aby úvěr poskytla jiná fyzická či právnická osoba. Podle výkladu BankZ a názoru České národní banky může úvěr poskytovat jakákoliv osoba, pokud není poskytování úvěru spojeno s přijímáním vkladů od veřejnosti a pokud má osoba poskytující úvěr k této činnosti živnostenské

---

⁷⁴ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 137.

oprávnění. Poskytování úvěrů jako podnikatelská činnost spadá pod kategorii volných živností.⁷⁵

Smlouva o úvěru vykazuje některé podobné znaky se smlouvou o půjčce, která je upravena v OZ. Na rozdíl od smlouvy o půjčce je smlouva o úvěru smlouvou konsenzuální. K jejímu uzavření stačí dohody smluvních stran, u smlouvy o půjčce je nutné i předání předmětu půjčky. Předmětem smlouvy o půjčce mohou být nejen peníze, ale i jakékoliv druhově určené věci, zatímco předmětem smlouvy o úvěru mohou být pouze peníze. Posledním rozdílem je povinnost dlužníka zavázaného ze smlouvy o úvěru vrátit dlužnou částku i s úroky. Povinnost platit úroky je typovým znakem této smlouvy a tuto smlouvu proto nelze sjednat jako bezúročnou. Naopak u

---

⁷⁵ Plíva, Stanislav, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009 s. 1077.

smlouvy o půjčce je dlužník povinen platit úroky, jen když se na tom smluvní strany dohodnou.

Po sjednání úvěrové smlouvy, ve které je stanovena výše úvěru, je dlužník oprávněn ve lhůtě uvedené ve smlouvě uplatnit nárok na poskytnutí peněžních prostředků, tedy začít čerpat úvěr. Uplatnit svůj nárok je dlužníkovo právo, nikoliv však jeho povinnost. Pokud tedy po uzavření smlouvy o úvěru dlužník o čerpání úvěru nepožádá, k jeho čerpání vůbec nedojde. Podle ust. § 500 ObchZ, pokud není stanovena

lhůta, ve které musí dlužník uplatnit svůj nárok, může dlužník svůj nárok uplatnit do té doby, dokud nedojde k výpovědi úvěru. Poté, co dlužník uplatní svůj nárok v souladu se smlouvou, věřitel je povinen poskytnout peněžní prostředky dlužníkovi ve lhůtě stanovené v požadavku, jinak bez zbytečného odkladu.

Vypovědět úvěr může dlužník s okamžitou platností a věřitel ke konci kalendářního měsíce po měsíci, v němž byla výpověď doručena dlužníku, pokud není ve smlouvě stanoveno jinak. *„Výpověď úvěru nemá za následek zánik smlouvy, ale zánik práva dlužníka požádat o poskytnutí úvěru a tomu odpovídající povinnosti.“*⁷⁶

Za závazek poskytnout úvěr lze sjednat úplatu, avšak jen za určitých podmínek. Úplatu lze dohodnout, jen pokud je poskytování úvěrů předmětem podnikání věřitele a

---

⁷⁶ Plíva, Stanislav, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009 s. 1082.

věřitel s dlužníkem se na poskytnutí úplaty předem dohodli a stanovili její výši. Úplata za sjednání úvěru je chápána jako odměna věřiteli za rezervaci peněžních prostředků pro dlužníka od doby sjednání smlouvy do skutečného čerpání úvěru.

Naproti tomu úroky z úvěru mají povahu úplaty za přenechání peněžních prostředků bankou k užívání klientovi a podle § 502 odst. 1 ObchZ je dlužník povinen platit úroky od doby poskytnutých peněžních prostředků ve sjednané výši. Výše úroků bývá obvykle sjednána ve smlouvě. ObchZ v § 502 odst. 1 dále stanoví, že úrok nemůže být vyšší, než je stanoveno zákonem nebo na základě zákona. Právo stanovit maximální úrokové sazby z úvěrů poskytovaných bankami opatřením měla dříve ČNB na základě zákona o České národní bance⁷⁷. V současnosti však Česká národní banka takové právo nemá, a proto je možnost dohody stran o výši úroků v podstatě neomezená. Nesmí být ovšem v rozporu s dobrými mravy a musí být v souladu se zásadami poctivého obchodního styku. Vzhledem k tomu, že povinnost dlužníka platit úroky je pojmovým znakem smlouvy o úvěru, ObchZ pro případ, kdy se strany na výši úroku nedohodly ve smlouvě, stanoví podpůrně výši úroků jako obvyklé úroky, požadované za úvěry, které poskytují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy.⁷⁸

Sazba výše úroků stanovená smlouvě může být stanovena fixně, ale v praxi bývají sazby často konstruovány složitěji, např. se stanovují na základě diskontní sazby vyhlášené ČNB apod. Konstrukce úrokové sazby stanovená ve smlouvě pak vypadá např. jako diskontní sazba vyhlášená ČNB + 10 procentních bodů. Úrokové sazby se stanovují většinou na období jednoho roku. ObchZ obsahuje v ust. § 502 odst. 2 domněnku, že v pochybnostech se má za to, že sjednaná výše úrokové sazby se týká ročního období.

Klient má povinnost platit úroky od doby, kdy mu byly peněžní prostředky věřitelem poskytnuty, a to pouze z částky, která mu byla poskytnuta. Tato povinnost trvá až do vrácení peněžních prostředků bance, pokud není ve smlouvě stanoveno něco jiného. Splatnost úroků bývá především upravena ve smlouvě o úvěru. Pokud dobu splatnosti úroku ve výjimečných případech smlouva neupravuje, použije se podpůrná doba splatnosti stanovená v § 503 ObchZ. Podle tohoto ustanovení je pro splatnost úroků rozhodující, zda dochází k vrácení peněžních prostředků jednorázově nebo ve

⁷⁷ Zákon 6/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o České národní bance

⁷⁸ Plíva, Stanislav, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009 s. 1084.

splátkách. Při jednorázovém vrácení peněžních prostředků ve lhůtě kratší než jeden rok jsou úroky splatné spolu s těmito peněžními prostředky. Pokud je lhůta delší než jeden rok, jsou úroky splatné ke konci každého kalendářního roku. Při splácení úvěru ve splátkách jsou úroky z každé splátky splatné v den splatnosti této splátky.

Povinnost vrácení úvěru je základní povinností dlužníka vyplývající ze smlouvy o úvěru. Lhůta, kdy je dlužník vyčerpané peněžní prostředky vrátit, je obvykle sjednána ve smlouvě. Pokud tomu tak není, má dlužník povinnost peněžní prostředky vrátit do jednoho měsíce ode dne, kdy byl o to věřitelem požádán. V případě, že klient svůj závazek vrátit peněžní prostředky nesplní včas, může být povinen zaplatit také úroky z prodlení.

Důležitým aspektem při poskytování úvěrů je jeho zajištění. Účelem zajištění je posílení postavení banky ve vztahu ke klientovi tím, že za zákonem stanovených podmínek banka může uspokojit svoji pohledávku z úvěrové smlouvy náhradním způsobem. K zajištění úvěrů se většinou používají zajišťovací prostředky plnící uhrazovací funkci. Užívá se zejména zástavní právo a ručení. Pokud se zajištění závazku za dobu trvání smlouvy zhorší nebo úplně zanikne, je dlužník povinen doplnit zajištění na původní rozsah. Jestliže tak dlužník neučiní v přiměřené lhůtě, banka jako věřitel má právo od smlouvy odstoupit. Odstoupení pak nemá vliv na zajištění závazku z této smlouvy.⁷⁹

K zániku smlouvy o úvěru může dojít několika způsoby. Smlouva zaniká jejím splněním, kdy dlužník splatí věřiteli celý úvěr včetně úroků. Dalšími důvody jsou odstoupení od smlouvy, např. z důvodu použití úvěru v rozporu s účelem uvedeným ve smlouvě, dohoda mezi bankou a klientem a výpověď smlouvy.

4.1.2 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelské úvěry jsou úvěry poskytované spotřebitelům, většinou ve formě peněžních prostředků, primárně určené pro zakoupení zboží a úhradu služeb.⁸⁰ Tyto úvěry lze tedy vymezit z hlediska subjektů, kterým je poskytován, kdy příjemcem tohoto úvěru je vždy pouze fyzická osoba, nebo z hlediska účelu, pro který je úvěr

⁷⁹ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 84 - 87.

⁸⁰ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 100

poskytován, a tím je jakýkoliv nepodnikatelský účel. Mezi spotřebitelské úvěry patří samozřejmě i úvěry, které splňují obě tato kritéria.⁸¹

Spotřebitelský úvěr lze vymezit také z hlediska jeho rozdílů oproti komerčnímu úvěru. Prvním rozdílem je vztah úvěrovaného objektu ke splácení úvěru. Zatímco u komerčních úvěrů úvěrovaný objekt produkuje peněžní prostředky, které jsou následně použity ke splácení úvěru, spotřebitelský úvěr slouží ke krytí spotřebních výdajů a úvěrovaný objekt tak přímo neprodukuje zdroje pro splácení úvěru.⁸² Dalším rozdílem je průměrná výše poskytovaných úvěrů, kde výše spotřebitelských úvěrů, v porovnání s úvěry komerčními, je relativně menší.⁸³

Dělení spotřebitelských úvěrů je možné provést z více hledisek. Prvním z nich je hledisko subjektu, který úvěr poskytuje, na spotřebitelské úvěry přímé, které jsou poskytovány přímo bankami, a na spotřebitelské úvěry nepřímé, kde je úvěr poskytován prostřednictvím prodejce zboží nebo služby financované ze spotřebitelského úvěru.

Z hlediska způsobu poskytování se spotřebitelské úvěry dělí na jednorázové a revolvingové. Zatímco jednorázový úvěr je spotřebitelům poskytován v celé sjednané výši, u revolvingových úvěrů je stanoven úvěrový rámec, do jehož stanovené výše může klient nepravdělně čerpat prostředky podle momentální potřeby. Dále můžeme spotřebitelské úvěry členit z hlediska účelu na účelové a neúčelové a z hlediska zajištění na zajištěné a nezajištěné.

Do kategorie spotřebitelských úvěrů spadají různé úvěrové produkty bank (např. kontokorentní úvěry, kreditní úvěrové karty) za předpokladu, že mají znaky shodné se znaky spotřebitelského úvěru definovanými v zákoně.

Tímto zákonem je zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru (dále jen zákon o spotřebitelském úvěru). Tento zákon transponoval z práva Evropské unie tzv. *směrnici o spotřebitelském úvěru*⁸⁴.

V ust. § 2 písm. a) zákona o spotřebitelském úvěru je spotřebitelský úvěr vymezen pozitivně jako poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen

⁸¹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 536.

⁸² REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 142.

⁸³ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 535.

⁸⁴ Směrnice Rady 87/102/EHS o sblížení zákonů a dalších právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru

platit, a zároveň ve stejném ustanovení negativním taxativním výčtem vyjmenovává případy, kdy se o spotřebitelský úvěr nejedná (bod 1. – 5. ust. § 2 písm a) zákona o spotřebitelském úvěru).⁸⁵ Zákon o spotřebitelském úvěru navíc v ust. § 1 stanovuje případy, ve kterých se sice jedná o vztah ze spotřebitelského úvěru, ale zákon se na něj nevztahuje (písm. a) – f) ust. § 1 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru).⁸⁶

Za spotřebitele se podle zákona o spotřebitelském úvěru považuje taková fyzická osoba, v jejíž prospěch je úvěr sjednáván, a která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti. Pojem spotřebitele je definován i v hlavě páté OZ a definici spotřebitele obsahuje i zákon o ochraně spotřebitele⁸⁷ v ust. § 2 odst. 1 písm. a). Podle obou těchto zákonů bylo možno za spotřebitele považovat, při splnění uvedených podmínek jak fyzickou, tak právnickou

⁸⁵ 1. platba, kterou spotřebitel platí za nesplnění závazku vyplývajícího ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr,

2. platba, kterou spotřebitel platí mimo kupní cenu, aniž byl na koupi poskytnut spotřebitelský úvěr,

3. platba za převod peněžních prostředků a platba za vedení účtu, který je určen ke splácení spotřebitelského úvěru; to neplatí pro případ, kdy tato platba je nepřiměřeně vysoká a kdy spotřebitel nemá možnost volby způsobu placení; do celkové výše spotřebitelského úvěru se však započítává cena za přijetí platby,

4. platba související s účastí na dohodách, které se přímo neváží na smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a to i tehdy, když tyto dohody mají vliv na podmínky spotřebitelského úvěru,

5. platba za pojištění nebo záruku, pokud se nejedná o pojištění nebo záruku, která má věřiteli zajistit splacení spotřebitelského úvěru v případě smrti spotřebitele, jeho invalidity, pracovní neschopnosti nebo nezaměstnanosti, a to maximálně ve stejné výši, jako je celková výše spotřebitelského úvěru, včetně úroku a jiných plateb spojených s poskytnutím spotřebitelského úvěru.

⁸⁶ a) smlouvu, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr na koupi, výstavbu, opravu nebo údržbu nemovitosti,

b) nájemní smlouvu, která po uplynutí určité doby nezaručuje převod vlastnického práva nebo práva obsahově obdobného vlastnickému právu,

c) půjčku poskytnutou bez úroku nebo jakékoliv úplaty,

d) spotřebitelský úvěr na průběžné poskytování služeb, za které spotřebitel může platit v průběhu jejich poskytování formou splátek,

e) smlouvu, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr na částky nižší než 5.000 Kč nebo vyšší než 800.000 Kč; je-li uzavřeno více smluv, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr za stejným účelem, považuje se pro tyto účely za jediný spotřebitelský úvěr souhrn všech těchto smluv,

f) spotřebitelský úvěr, jehož splatnost nepřesahuje 3 měsíce nebo je splatný nejvýše ve 4 splátkách ve lhůtě nepřesahující 12 měsíců.

⁸⁷ Zákon č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o ochraně spotřebitele

osobu. V rámci další harmonizace práva s právem Evropské unie a na základě judikatury Evropského soudního dvora byl dne 21. dubna 2010 schválen zákon č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace. Tento zákon nabude účinnosti dne 1. srpna 2010 a mění ustanovení OZ i zákona o ochraně spotřebitele, obsahující definice spotřebitele tak, že spotřebitelem podle českého právního řádu je pouze fyzická osoba.⁸⁸

Na druhé straně vztahu ze spotřebitelského úvěru vystupuje věřitel, kterým může být jak fyzická, tak i právnická osoba, poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, nebo sdružení takovýchto osob. Věřitelem u těchto úvěrů tedy nemusí být nutně jen banky, ale jakákoliv finanční instituce splňující výše uvedené podmínky.

Úprava spotřebitelských úvěrových smluv zákonem slouží pro ochranu fyzické osoby – spotřebitele, jako slabší strany tohoto úvěrového vztahu.⁸⁹ Cílem těchto opatření je zákonná ochrana klienta před jednostranně nevýhodnými podmínkami smlouvy. Z tohoto důvodu zákon stanovuje některé požadavky na smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, a které tato smlouva musí povinně obsahovat. Zákon také stanoví nutnost uzavření smlouvy písemně.

Takovými požadavky jsou:

- stanovení roční procentní sazby nákladů (dále jen RPSN) na spotřebitelský úvěr,
- stanovení podmínek, za kterých může být RPSN upravena a které nesmí záviset pouze na vůli věřitele,
- stanovení maximální výše spotřebitelského úvěru, výše jednotlivých splátek, jejich počtu a časového rozvržení,
- stanovení jednotlivých plateb, budou-li placeny spolu se spotřebitelským úvěrem nebo uvedení způsobu jejich výpočtu,
- závazek věřitele informovat spotřebitele o všech změnách RPSN,
- ustanovení o právu na splacení úvěru před stanovenou lhůtou,
- podmínky, za kterých lze předčasně ukončit smluvní vztah,
- způsob placení.

---

⁸⁸ PALLA, Tomáš. *epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 05-07-2010]. Právnická osoba jako spotřebitel? Už ne. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>.

⁸⁹ HENDRYCH, Dušan, et al. *Právní slovník*. Praha : C. H. Beck, 2009

Pokud smlouva o spotřebitelském úvěru nesplňuje výše uvedené náležitosti stanovené zákonem, pokládá se úvěr za úvěr úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se stávají neplatnými s účinností ode dne, kdy spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele.

Důležitým ukazatelem, který pomáhá spotřebiteli vyhodnotit výhodnost nebo nevýhodnost poskytovaného úvěru je RPSN. RPSN udává procentuální podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit za období jednoho roku v souvislosti se splátkami, správou úvěru a dalšími poplatky spojenými s čerpáním úvěru. Na základě toho dostává spotřebitel ucelený obraz o celkové ceně úvěru.

Dne 21. dubna 2010 byl Parlamentem ČR schválen nový zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen nový spotřebitelský zákon), který nahrazuje dosavadní zákon o spotřebitelském úvěru z roku 2001, a který přináší změny v právní úpravě spotřebitelských úvěrů. Tento zákon byl přijat pro potřeby provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES⁹⁰. Směrnice určuje pro svou transpozici režim plné harmonizace, tzn., že se státy nemohou, až na výslovné výjimky stanovené ve směrnici, odchýlit od právní úpravy v ní obsažené.

Stěžejních změn v nové právní úpravě spotřebitelských úvěrů je hned několik. První z nich je podrobné stanovení náležitostí smlouvy a informační povinnost věřitele nebo zprostředkovatele vůči spotřebiteli týkající se informací a údajů před uzavřením smlouvy, ve smlouvě samotné a i během trvání smluvního vztahu a dále důsledky porušení této informační povinnosti. Dosavadní právní úprava stanovovala, jak jsem již uvedl výše, že pokud věřitel porušil svoji informační povinnost, pokládá se úvěr za úvěr úročený ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr se stávaly neplatnými s účinností ode dne, kdy spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele. Nová právní úprava stanoví, že při porušení informační povinnosti věřitele a uplatnění této skutečnosti spotřebitelem, se spotřebitelský úvěr pokládá za úročený ve výši diskontní sazby již od jeho počátku.

Dalšími změnami, které přinese nový spotřebitelský zákon, je nově právo spotřebitele na odstoupení od smlouvy do 14 kalendářních dnů od jejího uzavření bez uvedení důvodu a věřitelova povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele.⁹¹ Věřitel je povinen před uzavřením smlouvy posoudit s odbornou péčí spotřebitelovu

⁹⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. Dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

úvěruschopnost na základě dostatečných informací od spotřebitele nebo z příslušné databáze. Zde se předpokládá, že spotřebitel poskytne věřiteli pravdivé a přesné údaje, avšak zákon nestanoví žádnou sankci pro případ, že by tak neučinil.

Nový zákon o spotřebitelském úvěru nabude účinnosti 1. ledna 2011 a právní vztahy, které vznikly před tímto datem, se budou řídit dosavadní úpravou. Výjimkou z tohoto pravidla budou smlouvy uzavřené na dobu neurčitou, kde smluvní strany budou mít některé povinnosti, které ukládá nový spotřebitelský zákon, např. spotřebitel získá právo vypovědět úvěr.⁹²

4.1.3 Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr je v současnosti jedním z nejrozšířenějších typů krátkodobých úvěrů, kterým banka umožňuje svému klientovi, který má u banky vedený běžný účet, čerpat prostředky z tohoto běžného účtu i do minusu, do výše tzv. *povoleného debetu*.⁹³ K čerpání úvěru dochází automaticky tím, že klient platí ze svého běžného účtu, i když na něm není dostatek finančních prostředků. Úvěr se pak splácí každou došlou úhradou na běžný účet klienta a znovu se tak objevuje možnost čerpat úvěr do sjednané výše.

Kontokorentní úvěr lze sjednat přímo ve smlouvě o běžném účtu. To umožňuje ust. § 711 ObchZ, podle kterého může smlouva o běžném účtu stanovit, že banka provede do určité částky příkazy k platbám, i když k tomu není dostatek peněžních prostředků na účtu. Kontokorentní úvěr lze však sjednat k běžnému účtu i dodatečně.

Podstatnými náležitostmi smlouvy o kontokorentním úvěru jsou:

- dohodnutý úvěrový rámec (povolený debet),
- podmínky překročení úvěrového rámce,
- splatnost úvěru,
- výše a způsob určení úrokové sazby,

---

⁹¹ KOTÁSEK, Josef. Některé novinky v úpravě spotřebitelských úvěrů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 118.

⁹² HULMÁK, Milan. Nový zákon o spotřebitelském úvěru. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. II.

⁹³ *Co to je kontokorentní úvěr?* [online]. 2010 [cit. 11-07-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/kontokorentni/kontokorentni/>>.

- zajištění.⁹⁴

Součástí smlouvy o kontokorentním úvěru bývají i obchodní podmínky, které upravují některé další podrobnosti týkající se úvěru a které nejsou uvedeny přímo ve smlouvě. Jak jsem již uvedl výše u běžné smlouvy o úvěru, k tomu, aby se obchodní podmínky staly platnou součástí smlouvy, musí být klientovi předem známé nebo musí být ke smlouvě připojeny.

Výše kontokorentního úvěru bývá stanovena dohodnutým úvěrovým rámcem - povoleným debetem, a je na bance, aby stanovila maximální výši tohoto rámce. Vychází při tom z posuzování bonity klienta. U běžných kontokorentních úvěrů určených pro fyzické osoby může banka při určování maximální výše úvěrového rámce vycházet např. z průměrného zůstatku peněžních prostředků na běžném účtu klienta.

Uzavřením smlouvy se klient zavazuje čerpat částku pouze do výše povoleného debetu. Při jeho překročení by se klient dostal do tzv. *nepovoleného debetu*, který je úročen sankční úrokovou sazbou, která bývá zpravidla daleko vyšší, než je běžná úroková sazba z kontokorentního úvěru.

Klient je povinen z poskytnutého úvěru hradit bance úroky a poplatky. Tyto položky a jejich cena bývají uvedeny v přehledu úrokových sazeb a v sazebnících

---

⁹⁴ DVORÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 522 - 523.

poplatků a jejich výše se u každé banky liší. Zpoplatněno může být jak přijetí a posouzení žádosti o kontokorentní úvěr, které však bývá zpravidla zdarma, tak dále např. samotné poskytnutí úvěru nebo jeho vedení na běžném účtu klienta.

Vzhledem ke krátkodobé povaze kontokorentního úvěru, je jeho doba splatnosti do jednoho roku. V praxi to znamená, že je klient povinen alespoň jednou za rok dorovnat dlužnou částku na úvěru, tzv. „*do plusu*“, a poté může opět čerpat úvěr až do výše úvěrového rámce. Pokud by klient dlužnou částku nevyrovnal, došlo by k porušení smluvních podmínek stejně tak jako u překročení povoleného úvěrového rámce.

Kontokorentní úvěr je pro klienty výhodný především pro jeho snadnou dostupnost, neúčelovost, jednoduchost a možnou opakovanost jeho čerpání. Úroky se navíc platí pouze z aktuálně vyčerpané částky a ne z celého úvěrového rámce. Proto je vhodné tento úvěr využívat především pro překlenutí dočasného nedostatku finančních prostředků. Nevýhodou oproti jiným úvěrovým produktům je jeho relativně vysoké

úročení a nutnost alespoň jednou do roka úvěr splatit v celé jeho výši. Proto není vhodný při potřebě poskytnutí finančního úvěru na delší dobu a pro klienta je lepší využít některý jiný úvěrový produkt nabízený bankami.

4.1.4 Eskontní úvěr

Eskontní úvěr je využíván převážně podniky pro krátkodobé financování svých potřeb. Podstatou tohoto úvěru je eskont (odkup) obchodních směnek bankou před dobou jejich splatnosti. *„Eskontem směnek rozumíme prodej směnky bance nebo jiné instituci, která se odkupováním směnek obecně zabývá s tím, že při těchto převodech zůstávají zachována vůči převodci směnky - eskontantovi všechna postihová práva.“*⁹⁵

Při odkupu směnky banka poskytne subjektu, který na ni směnku převedl, eskontní úvěr ve výši směnečné částky snížené o tzv. *diskont*, ve kterém je zohledněn

---

⁹⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. Ke vztahu závazků směnečných a smluvních. *Právní rozhledy*, 1994, č. 1, s. 1.

úrok z tohoto úvěru, eskontní provize a další poplatky a náklady banky související s poskytnutím úvěru.

Doba splatnosti tohoto úvěru je shodná s datem splatnosti eskontované směnky. Vzhledem k tomu, že banky v praxi odkupují směnky se splatností od data eskontu kratší než jeden rok, patří eskontní úvěr do kategorie krátkodobých úvěrů. Specifikem eskontního úvěru je, že při normálním průběhu, tedy pokud osoba zavázaná ze směnky v řádné době směnku proplatí, nesplácí úvěr jeho příjemce, ale třetí osoba - směnečník.⁹⁶ Pokud však směnečník svoji povinnost zaplatit částku vyplývající ze směnky nesplní, obrátí se banka na původního držitele směnky a vyžaduje po něm splacení úvěru. Závazek původního držitele směnky zaplatit dlužnou částku, pokud nebude zaplacen směnečným dlužníkem, je součástí smlouvy o poskytnutí eskontního úvěru.

K poskytnutí eskontního úvěru dochází po posouzení písemné žádosti klienta. Pokud banka žádost posoudí kladně, dojde k uzavření smlouvy o poskytnutí eskontního úvěru mezi bankou a klientem. Podmínky pro poskytování eskontních úvěrů si stanovují banky individuálně na základě různých kritérií, např. na základě náležitostí směnky, její nominální hodnoty nebo zbytkové doby splatnosti. Eskontní úvěr není zpravidla poskytován jednorázově tak, že banka odkoupí od klienta pouze jednu směnku, ale jedná se o průběžný odkup směnek do výše eskontního rámce stanoveného bankou na základě bonity klienta. Úvěr má revolvingový charakter, a tak při splacení některých směnek v době splatnosti může dojít k eskontu směnek dalších.

Poskytování eskontních úvěrů se řídí právní úpravou obsaženou v zákoně směnečném a šekovém⁹⁷ a v zákoně o cenných papírech⁹⁸, zejména pak ustanoveními o náležitostech směnky a jejím převodu.

Hlavní výhodou tohoto typu úvěru je rychlé získání peněžních prostředků ze směnky, jejíž splatnost ještě nenastala. Nevýhodou je, že původní držitel směnky neobdrží celou směnečnou částku, ale pouze její hodnotu sníženou o diskont ze strany banky. V České republice není tato forma získání peněžních prostředků tolik využívána z důvodu existence méně komplikovaných úvěrových produktů, jako je např. kontokorentní nebo revolvingový úvěr.

⁹⁶ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 140.

⁹⁷ Zákon č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů, směnečný a šekový.

⁹⁸ Zákon č. 591/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o cenných papírech.

4.1.5 Negociační úvěr

Tento typ úvěru je obdobou eskontního úvěru využívaným v mezinárodním obchodě. Subjekty ve vztahu z negociačního úvěru jsou dovozce, vývozce, negociační banka a banka dovozce.

Negociační banka odkupuje cizí směnky, které vystavil vývozce, na základě příslibu zaplacení od banky dovozce. Průběh celé transakce začíná v momentě, kdy dovozce kontaktuje svoji banku, která projedná eskont směnky. Dále se pak banka dovozce, na základě pověřovacího listu od dovozce, zavazuje odkoupit cizí směnku vystavenou vývozcem na dovozce proti předání určitých dokumentů. Banka dovozce pak odkupem směnky pověří svoji korespondenční banku v zemi vývozce nebo zahraniční korespondenční banku, tato banka pak proplácí vývozci danou směnku proti předání dokumentů. Dovozece pak zaplatí směnku svojí bance v den splatnosti směnky a banka mu vydá dokumenty o zboží.

Výhodou negociačního úvěru pro dovozce je jeho možnost dosáhnout okamžitého zaplacení kupní ceny zboží, pro vývozce poskytuje výhodu v podobě možnosti zaplacení kupní ceny až v době splatnosti směnky.

4.1.6 Hypoteční úvěr

Hypoteční úvěr je jedním z klasických bankovních úvěrových obchodů. Pro tento typ úvěrů je charakteristické jejich zajištění, které spočívá v zástavním právu na nemovitosti. „*Hypoteční úvěr je tedy vysoce účelový a v praxi je poskytován na koupi nebo výstavbu nemovitosti, její rekonstrukci, modernizaci nebo opravu, koupi podílu nemovitosti za účelem vypořádání spoluvlastnických a dědických nároků nebo na splácení dříve poskytnutých krátkodobých a střednědobých úvěrů, poskytnutých k investicím do nemovitosti.*“⁹⁹ Specifickou formou hypotečních úvěrů jsou tzv. *americké hypotéky*, které jsou stejně tak jako klasické hypotéky zajištěny zástavním právem na nemovitosti, ale nejsou účelově určené. Slouží tedy k financování jakékoliv potřeby klienta.

---

⁹⁹ POLOUČEK, Stanislav, et al. *Bankovnictví*. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 378.

Poskytování úvěrů se zástavou na nemovitosti bylo v České republice běžnou praxí již od počátku 90. let. Skutečné hypoteční úvěry však banky začaly poskytovat až od poloviny roku 1995, kdy proběhla novela tehdejšího zákona o dluhopisech¹⁰⁰ zákonem č. 84/1995 Sb.

Právní úprava hypotečního úvěru je obsažena v současném zákoně o dluhopisech z roku 2004¹⁰¹. Ten definuje hypoteční úvěr jako úvěr, jehož splacení včetně příslušenství je zajištěno zástavním právem k nemovitosti, i rozestavěné. Nemovitost, sloužící jako zástava, se musí nacházet na území České republiky, členského státu EU nebo jiného státu, tvořící Evropský hospodářský prostor. Úvěr se považuje za hypoteční úvěr dnem vzniku právních účinků zástavního práva.¹⁰²

Je však nutno rozlišovat hypotečními úvěry, které jsou refinancovány hypotečními zástavními listy, a hypoteční úvěry refinancované jiným způsobem. Hypoteční úvěry refinancované hypotečními zástavními listy se řídí výše uvedenou právní úpravou v zákoně o dluhopisech. Úvěry refinancované jiným způsobem, pokud mají být považovány za hypoteční úvěry, musí pouze splňovat podmínky výše uvedené definice, ale jinak se řídí obecnou právní úpravou smlouvy o úvěru obsaženou v ObchZ.¹⁰³

Banka poskytuje hypoteční úvěr klientovi, na základě jeho žádosti. V ní klient uvede svoje požadavky týkající se požadovaného úvěru, jako jsou výše úvěru nebo účel, ke kterému chce klient úvěr použít. Klient musí dále k takové žádosti přiložit znalecký odhad ceny nemovitosti a výpis z katastru nemovitostí, který potvrzuje klientovo vlastnické právo k nemovitosti. Banka následně zahájí přezkoumávání žádosti klienta o poskytnutí úvěru.

Výše poskytovaného hypotečního úvěru je ovlivněna dvěma faktory. Prvním z nich je výše disponibilních zdrojů klienta, tedy klientovy příjmy. Ty musí být v takové výši, aby bylo možné předpokládat schopnost budoucího splácení úvěru ze strany klienta. Druhým faktorem ovlivňujícím výši poskytovaného úvěru je cena zastavované nemovitosti. Zde se vychází z pojmu tzv. *zadlužitelné hodnoty* nemovitosti, která představuje částku, za kterou by bylo možné danou nemovitost prodat v případě, že by

¹⁰⁰ Zákon č. 530/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o dluhopisech

¹⁰¹ Zákon č. 190/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o dluhopisech

¹⁰² PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 92.

¹⁰³ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 527.

klient řádně nesplácel poskytnutý hypoteční úvěr.¹⁰⁴ Důležitým ukazatelem pro banku při posuzování žádosti o hypoteční úvěr, je odhadní cena zastavované nemovitosti. Odhad ceny provádí buď přímo specializovaní pracovníci banky, nebo najatý nezávislý znalec. Odhadní cena však nemusí být pro banku rozhodujícím faktorem při posuzování výše hypotečního úvěru. Banka dále prověřuje, zda není nemovitost zatížena další hypotékou, zda není omezeno vlastnické právo vlastníků k nemovitosti např. z hlediska ochrany nájemníků, zda není objekt určen k vyvlastnění aj.¹⁰⁵

V praxi banky poskytují hypoteční úvěr pouze na část ceny nemovitosti, většinou kolem 70% tržní ceny. To vyplývá z případných problémů s prodejem nemovitosti, protože v případě, kdy dojde k realizaci zástavního práva, banky nemovitost nejčastěji ihned prodávají. Stanovení určitého limitu na poskytnutý úvěr vzhledem k ceně nemovitosti je tak pojistkou pro banku, že případný výtěžek z prodeje zastavené nemovitosti pokryje splacení poskytnutého úvěru včetně příslušenství.

Způsob čerpání hypotečního úvěru většinou závisí na účelu, na který je tento úvěr poskytován. V případě financování koupě již existující nemovitosti, nebo při použití hypotečního úvěru na splacení jiného dřívějšího úvěru, dochází k jednorázovému čerpání, tedy k vyčerpání celé poskytnuté částky najednou. Pokud však má být z hypotečního úvěru financována výstavba nové, nebo rekonstrukce již existující nemovitosti, je úvěr čerpán postupně podle nákladů vynaložených na danou činnost. V případě, že nemovitost financovaná z hypotečního úvěru slouží jako zástava z tohoto úvěru, vyčerpaná částka z úvěru nesmí přesáhnout zastavitelnou hodnotu nemovitosti.¹⁰⁶

Splatit hypoteční úvěr lze buď jednorázově, nebo průběžně. Vyloučené není ani zkombinování obou těchto způsobů během doby splácení úvěru. Nejčastějším způsobem splácení hypotečního úvěru je průběžné splácení formou pravidelných měsíčních splátek, tzv. *anuit*. V anuitě je zohledněna výše splacené jistiny úvěru spolu s platbou úroku. Výše jednotlivých složek anuity se mohou měnit, celková výše anuity však zůstává stejná. Toto však platí pouze pro dobu, kdy je zafixována úroková sazba hypotečního úvěru. V případě její změny dochází i ke změně výše anuity. Některé banky umožňují i jiný způsob splácení než v anuitních splátkách. Takovou možností je

¹⁰⁴ DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 529.

¹⁰⁵ POLOUČEK, Stanislav, et al. *Bankovnictví*. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 377.

¹⁰⁶ DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 529 - 530.

progresivní nebo degresivní splácení, tzn., že výše splátek je buď rostoucí, nebo klesající. Tento typ splácení se však většinou vyskytuje u podnikatelských hypotečních úvěrů.¹⁰⁷

Hypoteční úvěry jsou typickými dlouhodobými úvěry. Jejich splatnost se pohybuje od 5 do 45 let. „*Ve světě je průměrná skutečná doba hypotečního úvěru kolem 13 let.*“¹⁰⁸ Dobu splatnosti ovlivňuje především schopnost žadatele tento úvěr po celou dobu splatnosti splácet. Žadatel by měl být po celou dobu splácení úvěru v produktivním věku. Dalším faktorem ovlivňujícím dobu splatnosti je životnost zastavené nemovitosti. V případě účelového úvěru, např. na koupi nemovitosti, by doba splatnosti neměla být delší, než je životnost kupované nemovitosti. Při splácení hypotečního úvěru platí, že čím je delší doba splatnosti úvěru, tím je nižší splátka. Optimální doba pro splácení hypotečního úvěru je 15 – 20 let. V tomto období je nejlepší poměr mezi výší měsíční splátky a celkovými úroky zaplacených z úvěru. Proto se hypoteční úvěry s delší dobou splatnosti, než je 20 let, v praxi příliš často nevyskytují.¹⁰⁹

Vzhledem k tomu, že hypoteční úvěr je úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti, je jeho rizikovost pro banky nízká, a proto bývá úročen relativně nízkým úrokem než jiné úvěrové produkty. Úroková sazba může být stanovena jako pevná, tedy stejná pro celou dobu splácení úvěru, nebo jako pohyblivá, kdy se její výše v průběhu splácení úvěru mění. Běžně se používá kombinace obou těchto typů úročení, kdy je stanovena fixní sazba na určitý počet let a následně pak pohyblivá sazba pro zbylou dobu splatnosti úvěru.

Stát v rámci podpory bydlení poskytuje určité zvýhodnění k hypotečním úvěrům. První výhodou je možnost za určitých podmínek odpočet úroků od základu pro výpočet daně z příjmu. Další výhodou se týká držitelů hypotečních zástavních listů, kteří nemusí z úroků z nich plynoucích odvádět daň z příjmu. Poslední formou podpory hypotečních úvěrů je státní příspěvek k úrokům. Tento státní příspěvek upravuje nařízení vlády č. 249/2002 Sb., novelizované nařízením vlády č. 32/2004 Sb. Nárok na tento příspěvek má osoba do 36 let, která kupuje starší byt či dům, a nesmí mít v době

¹⁰⁷ DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 531.

¹⁰⁸ POLOUČEK, Stanislav, et al. *Bankovnictví*. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 378.

¹⁰⁹ *Splácení hypotéky* [online]. 2010 [cit. 22-07-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/financovani-bydleni/informace/hypoteky/splatnost-a-splaceni/>>.

podání žádosti ve vlastnictví ani spoluvlastnictví byt, bytový nebo rodinný dům, kromě bytu nebo rodinného domu, na jehož koupi je podpora žádána.

4.2 Závazkové úvěry a záruky

Na rozdíl od poskytování běžných peněžních úvěrů, závazkové úvěry a záruky ze strany banky neznamení pro klienta bezprostřední získání peněžních prostředků. Jedná se o určitou formu ručení banky za závazky svých klientů, kdy se banka, na základě žádosti svého klienta, zaručuje uhradit klientův závazek vůči třetí osobě v případě, že tak neučiní on sám.¹¹⁰

---

¹¹⁰ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000, s. 137.

Banka tímto způsobem v podstatě propůjčuje své dobré jméno a pomáhá tak klientovi získat úvěr od někoho jiného za častěji výhodnějších podmínek než jaké by byly klientovi nabídnuty bez záruky ze strany banky.

Mezi závazkové úvěry a záruky patří např. bankovní záruka, akceptační úvěr, avalový úvěr aj.

4.2.1 Bankovní záruka

Bankovní záruka je dnes jedním z nejvýznamnějších zajišťovacích institutů, který se liší od klasického ručení, ale bývá často považován za zvláštní druh ručení. Obecně lze definovat bankovní záruku jako závazek banky vyplatit oprávněné osobě peněžitou částku, pokud budou splněny podmínky stanovené v záruční listině.¹¹¹ „Základní rozdíl mezi prostým ručením a bankovní zárukou spočívá v tom, že u bankovní záruky musí být ručitelem vždy jen banka, že zákon dává širší prostor úpravě ručitelského vztahu v záruční listině, dále že banka je k výzvě věřitele povinna plnit, aniž by věřitel předtím vyzval k plnění dlužníka, nestanoví-li takový postup záruční listina, a že závazky ze záruční listiny jsou zásadně samostatně převoditelné.“¹¹² Tento typ zajištění je využíván hlavně v mezinárodním obchodě, ale rozvíjí se i v tuzemských podmínkách.

Právní úprava bankovní záruky je obsažena v § 313 až § 322 ObchZ. Dále ObchZ v ust. § 322 stanoví, že na bankovní záruku se jinak použijí přiměřeně ustanovení o ručení. Při užití bankovní záruky v mezinárodním obchodě se využívají Jednotná pravidla pro smluvní záruky (Uniform Rules for Contract Guarantees) vypracovaná Mezinárodní obchodní komorou v Paříži. Tato obchodní pravidla se považují za mezinárodní obchodní zvyklosti ve smyslu § 730 ObchZ a v úpravě v ObchZ bylo k těmto pravidlům přihlédnuto. Pokud je však strany bankovní záruky chtějí použít v tuzemském obchodním styku, musí to být uvedeno v záruční listině.¹¹³

Závazkové vztahy z bankovní záruky jsou tzv. *absolutním obchodem*, a tudíž se řídí ustanoveními ObchZ o obchodních závazkových vztazích bez ohledu na subjekty tohoto závazkového vztahu.

Závazkový vztah z bankovní záruky mezi bankou a dlužníkem (příkazcem) vzniká zpravidla na základě smlouvy o poskytnutí bankovní záruky, která má povahu smlouvy mandátní. Povaha mandátní smlouvy je v tomto případě dána ust. § 322 ObchZ, který stanoví použití ustanovení o mandátní smlouvě na vztah mezi bankou a příkazcem. Právní úprava však výslovně nutnost sjednat smlouvu mezi

¹¹¹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 547.

¹¹² Štenglová, Ivana, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009 s. 911.

¹¹³ LIŠKA, Petr. Nad institutem bankovní záruky. *Právní rozhledy*, 2007, č. 18, s. 651.

bankou a příkazcem nevyžaduje. Banka se v takové smlouvě zavazuje, že za úplatu vystaví záruční listinu k zajištění závazku dlužníka. Smlouva dále obsahuje rozhodné skutečnosti pro vystavení záruční listiny, jako jsou např. určení zajišťovaného závazku a jeho věřitele, výše částky, podmínky změny a zániku záruky aj.¹¹⁴ Součástí takové smlouvy bývají však i další ustanovení, např. způsob vzájemného vypořádání banky a dlužníka v případě, že banka plnila za dlužníka z bankovní záruky, nebo zajištění budoucích pohledávek za dlužníkem ze strany banky. Vzhledem k tomu, že obligatorním znakem mandátní smlouvy je úplatnost, sjednání bankovní záruky je zásadně úplatné.¹¹⁵

Podle ust. § 313 ObchZ, bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, tedy jednostranným právním úkonem ze strany banky. Tímto jednostranným projevem vůle však vzniká pouze závazek banky, který bez faktického přijetí tohoto projevu vůle věřitelem nemá žádné účinky. Vrchní soud v Praze judikoval, že mezi beneficentem z bankovní záruky a bankou, která vystavuje bankovní záruku, nevznikne právní vztah z této záruky dříve, než je záruční listina doručena beneficentovi. To, zda záruční listinu doručí beneficentovi přímo banka, nebo ji banka předá klientovi nebo třetí osobě, a ten jí pak doručí beneficentovi, závisí na dohodě mezi bankou a klientem.¹¹⁶

Obsah záruční listiny plyne z výše uvedeného § 313 ObchZ. V úvodních ustanoveních bývají uvedeny důvody, které vedly k uzavření bankovní záruky, zejména kontrakt mezi dlužníkem a věřitelem, ze kterého vyplývá povinnost dlužníka sjednat bankovní záruku. Nejdůležitější částí záruční listiny je záruční prohlášení banky, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže dlužník nesplní určitý závazek nebo pokud budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině. V této části musí být přesně označena banka poskytující záruku, věřitel (beneficent), podmínky ručení banky, podmínky uplatnění nároku ze záruky a výše částky, do které banka ručí za splnění zajištěného závazku. Stanovení výše částky vyplývá ze zákonné úpravy v ObchZ, a to zejména z jeho § 314 ObchZ. Banka se formou bankovní záruky zavazuje k peněžitému plnění i v případě, kdy je bankovní zárukou zajišťována nepeněžitá pohledávka. V případě, že by v záruční listině nebyla

¹¹⁴ LIŠKA, Petr. Nad institutem bankovní záruky. *Právní rozhledy*, 2007, č. 18, s. 651.

¹¹⁵ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 77.

¹¹⁶ Vrchní soud v Praze. Vznik práv z bankovní záruky. *Právní rozhledy*, 1998, č. 2, s. 95

sjednána výše částky, do které banka za závazek dlužníka ručí, nebylo by možno považovat bankovní záruku za platně vzniklou. Dále bývá velmi často součástí záruční listiny i stanovení doby platnosti bankovní záruky. Ta může být určena např. konkrétním datem nebo vázána na určitou událost. Doba platnosti bankovní záruky má prekluzivní charakter a jejím uplynutím ztrácí věřitel veškeré nároky z ní plynoucí. Nároky pro plnění ze záruky je tedy nutné uplatnit nejpozději v poslední den stanovené doby splatnosti.¹¹⁷

Záruční listina není cenným papírem, a tudíž s ní není spojen ani nárok na plnění z bankovní záruky. Při uplatňování nároku z bankovní záruky není nutno předkládat záruční listinu a k zániku nároku ani nemusí být záruční listina vrácena bance.¹¹⁸

Uplatnění nároku beneficianta z bankovní záruky musí být učiněno v souladu s podmínkami uvedenými v záruční listině. Pokud tyto podmínky nestanoví jinak, podle § 319 ObchZ je nutno výzvu k plnění z bankovní záruky učinit v písemné formě. Tato výzva, jak jsem již uvedl, musí být bance doručena v době platnosti záruky. K samotnému plnění ze strany banky však může dojít až po době platnosti bankovní záruky uvedené v záruční listině. Věřitel není povinen vyzvat k plnění před bankou nejprve dlužníka, nestanoví-li tak ujednání v záruční listině.¹¹⁹

Podle podmínek obsažených v záruční listině lze bankovní záruky členit na bezpodmínečné, podmíněné a dokumentární. U bezpodmínečné bankovní záruky je banka povinna plnit na první výzvu beneficianta a bez námitek. Vzhledem k samostatnosti závazku banky a jeho nezávislosti na závazku dlužníka se pro věřitele jedná o jedno z nejdokonalejších zajištění peněžitého závazku. U podmíněné bankovní záruky musí být před plněním banky splněny podmínky stanovené v záruční listině. Dokumentární bankovní záruka je zvláštním druhem záruky podmíněné. Plnění od banky je v tomto případě podmíněno předložením určitých dokumentů, které jsou uvedeny v záruční listině.¹²⁰ ObchZ stanoví, že tyto dokumenty musí být předloženy při výzvě k plnění ze strany věřitele nebo bez zbytečného odkladu po uskutečnění této výzvy.

---

¹¹⁷ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 549 - 550.

¹¹⁸ PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009, s. 77.

¹¹⁹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 553.

¹²⁰ LIŠKA, Petr. Nad institutem bankovní záruky. *Právní rozhledy*, 2007, č. 18, s. 651.

Závazky z bankovních záruk, u kterých je stanovena doba platnosti, zanikají s koncem této doby platnosti. Pokud tato doba stanovena není, trvá záruka po celou dobu trvání zajištěného závazku. V ObchZ nejsou uvedeny jiné způsoby zániku bankovní záruky, a proto se na zánik bankovní záruky přiměřeně uplatní ustanovení ObchZ o zániku ručení a dále obecná ustanovení ObchZ a OZ, která lze použít vzhledem ke specifické povaze bankovní záruky.¹²¹

4.2.2 Akceptační úvěr

Akceptační úvěr je nerozlučně spojen se směnkou a patří mezi tzv. *směnečné úvěry*. Vzhledem k povaze úvěru tak právní úprava vychází ze zákona směnečného a šekového¹²². Tento typ úvěru je zpravidla využíván k financování oběhu zboží v tuzemském i zahraničním obchodě.¹²³

Při poskytnutí akceptačního úvěru akceptuje banka (akceptační banka) od svého klienta (příjemce akceptačního úvěru) nebo jím pověřené osoby na ni vystavenou cizí směnku. Podmínkou akceptace takovéto směnky je závazek klienta, že složí do banky prostředky pro pokrytí závazku ze směnky ještě před splatností směnky.¹²⁴

Banka se akceptem směnky stává hlavním směnečným dlužníkem a její povinností je v den splatnosti závazek ze směnky uhradit, přičemž nezáleží na tom, zda klient v bance složil prostředky k uhrazení závazku ze směnky či nikoliv. Klient pak použije směnku akceptovanou bankou k úhradě svého závazku vůči věřiteli. Směnka akceptovaná bankou poskytuje věřiteli záruku, že při v době splatnosti směnky bude jeho závazek uhrazen.

Akceptační úvěr je úvěrem krátkodobým. Splátnost úvěru závisí na době splatnosti směnky, které je dopředu pevně stanoveno, a klient banky je povinen do banky složit prostředky k úhradě závazku ze směnky před uplynutím této doby.

---

¹²¹ Štenglová, Ivana, in: ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009 s. 916.

¹²² Zákon č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů, směnečný a šekový

¹²³ *Akceptační úvěr* [online]. 2010 [cit. 25-07-2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Akcepta%C4%8Dn%C3%AD_%C3%BAv%C4%9Br>.

¹²⁴ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 542.

Cenou za poskytnutí akceptačního úvěru je tzv. *akceptační provize*. Výše této provize je v praxi zpravidla stanovována jako měsíční procentní sazba ze směnečné částky.

Výhodou akceptačního úvěru je pro věřitele velmi dobré zajištění zaplacení jeho pohledávky, kterou má za dlužníkem. Banka akceptací směnky dodává velkou jistotu zaplacení, na rozdíl od pouhé akceptace směnky dlužníkem. Dlužník (příjemce úvěru) na druhou stranu akceptací směnky bankou zvyšuje svou důvěryhodnost pro věřitele, což mu často umožňuje dosáhnout výhodnějších podmínek v kontraktu sjednaném s věřitelem.

5 Bankovní regulace v právní úpravě bankovních obchodů

Bankovní podnikání je spojeno s řadou rizik. Případné problémy bank nebo bankovního systému mají negativní vliv na chod celé tržní ekonomiky. Banky hospodaří s velkým objemem finančních prostředků, které jsou však prostředky vkladatelů. Vkladatelé však nemají často možnost ani schopnost posoudit rizika spojená s tou danou bankou a její zdravím, a proto je nutná ochrana vkladatelů a jejich vkladů. V souvislosti s předcházením případných rizik z bankovního podnikání a s předcházením závažných problémů, ve kterých se banky mohou ocitnout, tak dochází k regulaci jejich chování na finančním trhu.

Bankovní regulací rozumíme soubor pravidel, která omezují banky při jejich činnosti a přikazují jim určité chování. Dozor nad dodržováním těchto pravidel a vyvozování následků v souvislosti s jejich porušením se nazývá bankovní dohled.

V globální světové ekonomice se čím dál tím více prosazuje tendence ke sjednocování podmínek pro podnikání bank. Významnou institucí, která vydává doporučení pravidel pro bankovní podnikání, bankovní regulaci a dohled je Banka pro mezinárodní platby (BIS)¹²⁵ sídlící v Basileji, jejíž součástí je i Basilejský výbor pro bankovní dohled (BCBS)¹²⁶. Pravidla, která jsou vydávána touto bankou, jsou, vzhledem k její mezinárodní prestiži, základem pravidel platných ve většině vyspělých zemí. Tato pravidla se promítají i do legislativy Evropské unie a stávají se tak závaznými pro jednotlivé členské státy.¹²⁷

V českém právním řádu najdeme pravidla týkající se bankovní regulace jak v BankZ, tak v právních předpisech a opatřeních, které vydává Česká národní banka na základě BankZ. Česká národní banka je rovněž orgánem, který zajišťuje bankovní dohled nad bankami podnikajícími na území České republiky. Další pravidla týkající se bankovní regulace najdeme v předpisech, které upravují tyto oblasti:

- správa a řízení bank,
- kapitálová přiměřenost,

¹²⁵ Bank for International Settlements

¹²⁶ Basel Committee on Banking Supervision

¹²⁷ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 185.

- angažovanost,
- pravidla likvidity,
- další pravidla obezřetného bankovního podnikání,
- povinné sdělování informací.¹²⁸

Činnostmi spadajícími pod bankovní dohled jsou např. posuzování žádosti o bankovní licenci a následná kontrola dodržování podmínek v ní stanovených, dohled nad dodržováním právních předpisů upravujících podnikání bank a dále i v ukládání sankcí a opatření k nápravě při zjištění případných nedostatků.

5.1 Kapitálová přiměřenost

Jedním ze základních nástrojů bankovní regulace a současně také významným ukazatelem stability a zdraví banky je kapitálová přiměřenost. Ta představuje minimální výši kapitálu banky v poměru k jejím aktivům, závazkům i podrozvahovým položkám, kterou musí banka vzhledem k objemu a rizikovosti svých obchodů udržovat.

V českém právním řádu jsou pravidla kapitálové přiměřenosti stanovena ve čtvrté části vyhlášky ČNB č. 123/2007 Sb.¹²⁹ (dále jen Vyhláška o pravidlech obezřetného podnikání bank). Tato vyhláška obsahuje pravidla stanovená v konceptu známém jako *Basel II*, který byl vydán již výše zmiňovaným Basilejským výborem pro bankovní dohled. Koncept *Basel II*, který patří do tzv. *soft law* a není tak závazný pro účastníky výboru k implementaci do jejich právního řádu, byl do právního řádu členských států Evropské unie implementován prostřednictvím dvou směrnic evropské bankovní legislativy¹³⁰. K transpozici těchto směrnic do českého právního řádu došlo zákonem č. 120/2007 Sb., který novelizoval všechny dotčené předpisy týkající se bank a bankovního podnikání.¹³¹

¹²⁸ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006. s. 663 - 664.

¹²⁹ Vyhláška České národní banky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry.

¹³⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/48/EC ze dne 14.06.2006, o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu a směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/49/EC ze dne 14.06.2006, o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí.

¹³¹ JUHÁSZ, Michal. Novela směrnic o kapitálové přiměřenosti úvěrových institucí. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 288.

Kapitálem banky se rozumí upravené vlastní zdroje pasiv banky po přičtení jejich některých cizích závazků, které se charakterem podobají vnitřním zdrojům banky. Kapitál lze rozdělit do tří částí, a to na původní kapitál (označovaný dle terminologie Banky pro mezinárodní platby jako *Tier 1*), dodatkový kapitál snížený od odečitatelné položky (*Tier 2*) a kapitál banky ke krytí tržních rizik (*Tier 3*).

Případné ztráty banky plynou z rizik, která banka při svém podnikání podstupuje. Mezi tato rizika patří úvěrové, tržní a operační riziko. Úvěrové riziko podstupuje banka v případě uzavření jakéhokoliv finančně-úvěrového obchodu. Toto riziko vyplývá z možnosti selhání druhé smluvní strany v případě, kdy nebude schopná dostát svým závazkům vůči bance. Toto riziko je možné snížit případným zajištěním úvěrů poskytovaných bankou. Do tržního rizika, které souvisí se změnou kurzů, cen a sazeb na finančním trhu, řadíme např. riziko měnové, úrokové a další rizika spojená s pohybem tržních cen. Operačním rizikem se rozumí riziko ztráty banky vlivem nepřiměřenosti nebo selhání vnitřních procesů, systémů nebo lidského faktoru či riziko ztráty banky vlivem vnějších událostí, včetně právního rizika, např. při nepříznivém výsledku soudního sporu.

Výše uvedená rizika je nutno brát v potaz při výpočtu kapitálového požadavku. Kapitálové požadavky se stanovují k jednotlivým kategoriím aktiv, především k poskytnutým úvěrům, a dále k některým kategoriím pasiv a podrozvahových položek. Kapitálový požadavek lze vypočítávat buď podle standardního přístupu, který byl definován dohodou *Basel* a který byl převzat do Vyhlášky o pravidlech obezřetného podnikání bank, nebo podle přístupů založených na tzv. *interním ratingu*, což jsou metody měření rizika vyvinuté samotnými bankami, které však musí být odsouhlaseny Českou národní bankou.¹³²

„Kapitálová přiměřenost je normativně vyjádřena jako určitý závazný poměr kapitálu banky ke kapitálovým požadavkům, tj. k požadovaným krytím podstupovaných rizik kapitálem (tato rizika mohou mít úvěrový, tržní nebo operační, čili provozní charakter).“¹³³

Kapitálová přiměřenost je bankám předepsána v minimální výši 8%. Pod tuto hranici nesmí kapitálová přiměřenost poklesnout. Pokud by kapitálová přiměřenost

---

¹³² BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 487.

¹³³ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 486.

banky klesla na méně než dvě třetiny předepsané výše, Česká národní banka uloží takovéto bance jedno nebo více nápravných opatření uvedených v BankZ. Pokud však ukazatel kapitálové přiměřenosti klesne na méně než jednu třetinu minimální předepsané výše, musí být bance ze zákona odebrána bankovní licence.

Z uvedeného vyplývá, že pravidla kapitálové přiměřenosti velmi ovlivňují realizace finančně-úvěrových obchodů ze strany banky. Banky mají snahu držet co nejmenší objem vlastního kapitálu v poměru k objemu poskytnutých úvěrů. Požadavkem kapitálové přiměřenosti jsou však banky nuceny vytvořit si pro určité aktivní operace dostatečný objem vlastního kapitálu a podobných položek ke krytí případné ztráty z těchto operací, aby banka i v případě ztráty byla schopna dostát svým závazkům vůči věřitelům. V důsledku toho tak banky při poskytnutí úvěru, který je pro banku rizikovým a zvyšuje tak úroveň kapitálového požadavku banky, požadují např. zaplacení vyšší ceny za takový úvěr jako kompenzaci za nutnost držet větší objem vlastního kapitálu k pokrytí případné ztráty z nesplacení tohoto úvěru.

5.2 Angažovanost

Angažovaností banky se rozumí relativní rozsah aktiv banky ve vztahu k určitému klientovi poměřovaný k celkovému kapitálu banky.

Angažovanost bank je upravena ve Vyhlášce o pravidlech obezřetného podnikání bank. Tato vyhláška upravuje způsob výpočtu angažovanosti a dále stanoví maximální povolenou poměrnou část kapitálu, která může být tvořena pohledávkami a jinými nástroji vůči jedné osobě, jedné ekonomicky spjaté skupině osob, osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob se zvláštním vztahem k bance a vůči všem nejvýznamnějším klientům banky dohromady.

Cílem stanovených pravidel možné angažovanosti banky vůči jednomu klientovi je zajistit dostatečnou diverzifikaci bankovních obchodů banky mezi různé klienty a předejít nebo omezit tak ztrátu způsobenou platební neschopností jednoho klienta, za kterým má banka velkou část svých pohledávek, a minimalizovat tak dopad této ztráty na vkladatele banky.

5.3 Pravidla likvidity

„Likviditou rozumíme schopnost banky v každém okamžiku dostát svým splatným závazkům, zejména potom schopnost kdykoliv vyplatit v požadované formě splatné vklady klientů, resp. Provést platbu z účtu dle příkazu klienta.“¹³⁴

Situace, v níž banka není schopna dostát svým splatným závazkům, vzbuzuje nedůvěru u vkladatelů, kteří mohou začít kvůli obavám o stav banky hromadně vybírat své vklady. To vyvolává ještě větší tlak na likviditu banky a v extrémním případě může dojít až k tzv. *runu na banku*, o kterém se zmiňuji již v kapitole 3.1.5 o pojištění vkladů.

K zajištění likvidity banky je nutné, aby banka disponovala dostatečným množstvím vysoce likvidních aktiv, ke kterým patří např. pokladní hotovost, krátkodobé vklady aj. Tato aktiva však patří k nejméně výnosným. Proto je nutné, aby banka našla rovnováhu mezi potřebou likvidity a svou ziskovostí.

Obecné pravidlo likvidity stanovuje BankZ v ust. § 14, které příkazuje všem bankám trvale udržovat svou platební schopnost. Další pravidla likvidity upravuje Vyhláška o pravidlech obezřetného podnikání bank, která však spíše než konkrétní požadavky na likviditu banky stanovuje povinnost banky vytvořit si a dodržovat vlastní strategii řízení likvidity.

5.4 Další pravidla obezřetného bankovního podnikání

Další pravidla obezřetného podnikání bank jsou stanoveny v BankZ a dále na jeho základě ve vyhláškách a opatřeních vydávaných Českou národní bankou.

Jedním ze základních pravidel, které má dopad na všechny bankovní obchody prováděné jednotlivými bankami, je povinnost banky, stanovená v § 12 odst. 1 BankZ, postupovat při výkonu své činnosti obezřetně a zejména provádět obchody způsobem, který nepoškozuje zájmy jejích vkladatelů z hlediska návratnosti jejich vkladů

---

¹³⁴ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 481.

a neohrožuje bezpečnost a stabilitu banky. Zároveň podle ust. § 12 odst. 2 BankZ nesmí banka uzavírat smlouvy za nápadně nevýhodných podmínek pro banku, zejména takové, které zavazují banku nebo pobočku zahraniční banky k hospodářsky neodůvodněnému plnění nebo plnění zjevně neodpovídajícímu poskytované protihodnotě. Takovéto smlouvy uzavřené bankou jsou neplatné a nedošlo by tak k realizaci bankovního obchodu smlouvou sledovaného.

5.4.1 Pravidla pro posuzování aktiv

Mezi posuzovaná aktiva nejčastěji patří pohledávky banky z poskytnutých úvěrů. Na základě tzv. *klasifikace pohledávek* je následně bankám stanovena povinnost vytvářet nejméně ve stanovené minimální výši k pohledávkám opravné položky¹³⁵, které slouží k pokrytí rizik s danou pohledávkou spojených.

Banka v rámci posuzování aktiv posuzuje snížení rozvahové hodnoty jednotlivé pohledávky nebo portfolia pohledávek s obdobnou charakteristikou podle předepsaných pravidel vzhledem k úvěrovému riziku. Klasifikace pohledávek se odvozuje od jejich rizikovosti, která je hodnocena na základě doby prodlení ve splátkách jistiny, příslušenství pohledávky nebo plnění jiné než platební povinnosti. Pohledávky se dělí na standardní (prodlení do 30 dnů), sledované (do 90 dnů), nestandardní (do 180), pochybné (do 360 dnů) a ztrátové (nad 360 dnů).¹³⁶

Pokud dojde ke snížení rozvahové hodnoty pohledávky, banka buď pohledávku, nebo její část, která odpovídá ztrátě z rozvahové hodnoty, odepíše, nebo vytvoří k pohledávce opravnou položku. Výše opravné položky se stanoví jako rozdíl mezi jistinou pohledávky zvýšenou o naběhlé příslušenství a zajištěním pohledávky se násobí koeficientem dle kategorie pohledávky.

Tvorbou opravných položek banka vyrovnává rozvahovou hodnotu příslušné pohledávky na její nominální hodnotu na úkor zisku a snižuje tak svůj účetní výsledek v hospodaření. „V některých případech a za podmínek podrobněji stanovených v zákonu č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmu, vytvořené opravné položky snižují její základ daně z příjmu právnických osob.“¹³⁷

¹³⁵ Opravné položky představují účetní vyjádření poklesu hodnoty určitého aktiva.

¹³⁶ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005, s. 229.

¹³⁷ BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 494.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo nastínit problematiku bankovních obchodů. Vzhledem k velké obsáhlosti tohoto pojmu jsem se však po obecném úvodu do této problematiky, ve kterém jsem vymezil pojem banky jako poskytovatele bankovních obchodů a dále pojem bankovních obchodů samotných, tak jak jsou legálně vymezeny v právním řádu České republiky, zaměřil na dvě hlavní skupiny těchto obchodů, kterými jsou depozitní (vkladové) bankovní obchody a finančně úvěrové bankovní obchody.

V první kapitole se zabývám pojmem banky. Banka v rámci bankovních obchodů vystupuje jako subjekt podnikatelského charakteru, který se snaží o maximalizaci svého zisku. Z ekonomického hlediska je základní funkcí banky zprostředkování pohybu finančních prostředků mezi různými subjekty v ekonomice. Legální vymezení banky je uvedeno v BankZ, který vychází z vymezení banky podle práva Evropské unie¹³⁸. Bankou je podle BankZ právnická osoba mající sídlo v české republice a formu akciové společnosti, která přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry, a která má k takovým činnostem udělenou bankovní licenci.

Ve druhé kapitole je obecná charakteristika bankovních obchodů, kterým lze rozumět jako smlouvám uzavíraným bankám při jejich podnikatelské činnosti a závazkům z těchto smluv vznikajícím. Uvádím zde typové znaky společné všem bankovním obchodům, kterými jsou jejich nehmotný charakter, dualismus a vzájemná propojenost a podmíněnost. V této kapitole dále zmiňuji možné dělení bankovních obchodů z různých hledisek, jako je dělení podle právní úpravy, z hlediska odrazu v bilanci banky a dělení do kategorií podle účelu použití, které jsem následně použil v dalších kapitolách této práce pro bližší popis bankovních obchodů patřících do jednotlivých kategorií.

Ve třetí kapitole se věnuji kategorii depozitních (vkladových) obchodů. Mezi tento typ obchodů se řadí jak obchody spočívající v přijímání peněžních vkladů od klientů, tak bankovní emise různých druhů cenných papírů.

---

¹³⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu.

Přijímání peněžních vkladů lze dále rozdělit na základě právní úpravy podle toho, kde jsou upraveny jednotlivé smluvní typy vztahující se k danému druhu obchodu, a to na depozitní obchody podle obchodního zákoníku, kam patří např. vklady na běžných a vklady na spořicíh účtech, a dále na depozitní obchody podle občanského zákoníku, kam se řadí vklady na vkladních knížkách a vkladní listy.

Mezi cenné papíry, které vydávají banky v rámci svých emisních obchodů, patří např. bankovní dluhopisy a depozitní směnky.

K depozitním obchodům se dále řadí ještě tzv. *speciální depozitní produkty*, které bývají upraveny svým speciálním režimem a nelze je tedy zařadit do ani jedné z výše uvedených kategorií. Takovými bankovními produkty jsou stavební spoření, emise hypotečních zástavních listů aj.

Čtvrtá kapitola je věnována finančně úvěrovým obchodům. V rámci těchto obchodů banky poskytují svým klientům úvěry a klienti z nich bance platí úroky, které představují nejvýznamnější zdroj příjmů obchodních bank. Úvěry mohou banky poskytovat v různých formách, nejčastěji však banky poskytují peněžní úvěry, nebo úvěry ve formě závazků a záruk.

Při poskytování úvěrů je z hlediska banky správně prověřit bonitu klienta a určit tak míru rizika případného nesplacení daného úvěru. V případě, že by míra rizika nesplacení úvěru byla příliš vysoká, banka v takové situaci požadovaný úvěr klientovi neposkytne.

Specifickým pojmem v této kapitole je kategorie tzv. *spotřebitelských úvěrů*. Do této kategorie spadají zákonem vymezené úvěry poskytované v různých formách, pokud splňují legální definici spotřebitelského úvěru uvedenou v zákoně. Zákonná opatření týkající se spotřebitelských úvěrů byla do našeho právního řádu přijata na základě harmonizace právních předpisů s právními předpisy Evropské unie a mají za cíl chránit spotřebitele jako slabší smluvní stranu před ekonomicky silnějšími a lépe informovanými subjekty, které poskytují úvěry v rámci své podnikatelské činnosti.

Při poskytnutí peněžního úvěru banka poskytuje peněžní prostředky v hotovostní nebo bezhotovostní podobě. Právní úprava těchto obchodů vychází zejména z úpravy smlouvy o úvěru jako smluvního typu uvedeného v ObchZ. Mezi tyto obchody dále patří např. kontokorentní, hypoteční, eskontní a negociační úvěr.

Poskytování závazkových úvěrů a závazků za klienta z hlediska banky neznamena bezprostřední poskytování finančních prostředků. Jedná se pouze o určitou formu ručení banky za závazky svých klientů a banka se většinou pouze zaručuje splatit závazek svého klienta v případě, že tak neučiní on sám. Takovým závazkovým úvěrem je např. úvěr akceptační, nebo se banka může zaručit za závazek svého klienta formou bankovní záruky.

Pátá a závěrečná kapitola pojednává o bankovní regulaci. Banky mají oproti jiným podnikům stanovena daleko přísnější pravidla pro svoje podnikání. Je to stanoveno zejména specifickou charakteristikou banky jako podniku, kdy banka obchoduje převážně s penězi svých vkladatelů, které jsou na zdravém fungování banky existenčně závislí a jsou také vůči bance v nerovném postavení.

Tato pravidla jsou stanovena zejména v BankZ a dále ve vyhláškách České národní banky vydaných na základě zmocnění v BankZ. Jsou závazná pro všechny banky podnikající na území České republiky a výrazně tak ovlivňují uskutečňování jednotlivých bankovních obchodů.

Důležitým regulačním pravidlem je pravidlo kapitálové přiměřenosti, které určuje minimální výši kapitálu banky v poměru k jejím aktivům, závazkům i podrozvahovým položkám, kterou musí banka vzhledem k objemu a rizikovosti svých obchodů udržovat. Dalším pravidlem je pravidlo angažovanosti určující maximální relativní rozsah aktiv banky ve vztahu k určitému klientovi poměřovaný k celkovému kapitálu banky. Toto pravidlo omezuje možnost banky mít velké množství pohledávek za jedním klientem a zabraňuje tak velkým ztrátám banky v případě platební neschopnosti takového klienta.

Dalšími pravidly regulace bankovního podnikání jsou např. pravidlo likvidity a pravidla stanovující způsob posuzování aktiv.

Použitá literatura

Knižní díla

- BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2006
- BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. Praha : C. H. Beck, 2009
- DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde, 2005
- HENDRYCH, Dušan, et al. *Právní slovník*. Praha : C. H. Beck, 2009
- PAVELKA, František; BARDOVÁ, Dagmar; OPLTOVÁ, Radka. *Úvěrové obchody*. Praha : SERIFA, 2001
- PLÍVA, Stanislav, et al. *Bankovní obchody*. Praha : ASPI, 2009
- POLOUČEK, Stanislav, et al. *Bankovníctví*. Praha : C. H. Beck, 2006
- REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management Press, 2000
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. Komentář. 12. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009.
- ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanský zákoník komentář*. 10. vydání. Praha : C. H. Beck, 2006

Odborné články

- HULMÁK, Milan. Nový zákon o spotřebitelském úvěru. *Právní rozhledy*, 2010, č. 9, s. II
- CHALUPA, Radim. Depozitní a depotní směnky. *Právní rozhledy*, 1996, č. 4, s. 141
- JUHÁSZ, Michal. Novela směrnic o kapitálové přiměřenosti úvěrových institucí. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 10, s. 288.
- KOTÁSEK, Josef. Některé novinky v úpravě spotřebitelských úvěrů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 118

- KOVAŘÍK, Zdeněk. Ke vztahu závazků směnečných a smluvních. *Právní rozhledy*, 1994, č. 1
- LIŠKA, Petr. Nad institutem bankovní záruky. *Právní rozhledy*, 2007, č. 18, s. 651
- LIŠKA, Petr. Některé právní aspekty ochrany spotřebitele ve smlouvě o běžném účtu. *Právní rozhledy*, 2007, č. 3, s. 81 a násl.
- LIŠKA, Petr. Zánik vkladů na vkladních knížkách na doručitele. *Právní rozhledy*, 2002, č. 6, s. 255.
- ŠTĚPÁNOVÁ, Alice. Co přinese novela zákona o bankách v oblasti pojištění vkladů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 4, s. 106.
- Vrchní soud v Praze. Vznik práv z bankovní záruky. *Právní rozhledy*, 1998, č. 2, s. 95

Internetové zdroje

- *Akceptační úvěr* [online]. 2010 [cit. 25-07-2010]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Akcepta%C4%8Dn%C3%AD_%C3%BAv%C4%9Br>
- *Banky: Lidé jsou znepokojeni možnými změnami ve stavebním spoření.* [online] [cit. 18-06-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.financnioviny.cz/zpravy/banky-lide-jsou-znepokojeni-moznymi-zmenami-ve-stavebnim-sporeni/514914>>
- BUČKOVÁ, Veronika. *Finance.cz* [online]. 2009 [cit. 02-07-2010]. Bonita klienta – jak a proč ji banky zjišťují?. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/zpravy/finance/208678-bonita-klienta-jak-a-proc-ji-banky-zjistuji-/>>
- *Co to je kontokorentní úvěr?* [online]. 2010 [cit. 11-07-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/kontokorentni/kontokorentni/>>
- MATĚJKOVÁ, Petra. *Juristic* [online]. 2005 [cit. 10-06-2010]. Smlouva o běžném účtu. Dostupné z WWW: <http://obchodni.juristic.cz/535843/clanek/j_obchod2>

- MATĚJKOVÁ, Petra. *Juristic* [online]. 2005 [cit. 12-06-2010]. Smlouva o vkladovém účtu (§ 716 a násl. obchodního zákoníku). Dostupné z WWW: <http://obchodni.juristic.cz/534681/clanek/j_obchod2>
- PALLA, Tomáš. *epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 05-07-2010]. Právnická osoba jako spotřebitel? Už ne. Dostupné z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pravnicka-osoba-jako-spotrebitel-uz-ne-63811.html>>
- *Splácení hypotéky* [online]. 2010 [cit. 22-07-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/financovani-bydleni/informace/hypoteky/splatnost-a-splaceni/>>
- *Stavební spoření.* [online] [cit 18-06-2010]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/bydleni/stavebni-sporeni/pruvodce/>>
- *Úřední sdělení ČNB č. 31/1994 o vydání Všeobecných obchodních podmínek.* [online] [cit 10-06-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/1994/download/v_1994_22.pdf>
- *Úřední sdělení ČNB ze dne 27.06.2003 – Výklad k vybraným ustanovením obchodního zákoníku upravujícím smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, ve znění zákona č. 125/2002 Sb,* [online] [cit 10-06-2010]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2003/download/v_2003_11.pdf>

Seznam zkratk

BankZ	- zákon č. 21/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o bankách
ČNB	- Česká národní banka
nový spotřebitelský zákon	- zákon č. 145/2010 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů
ObchZ	- Obchodní zákoník č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů
OZ	- občanský zákoník č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů
RPSN	- roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr
Vyhláška o pravidlech obezřetného podnikání bank	- Vyhláška České národní banky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry
zákon o spotřebitelském úvěru	- zákon č. 321/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru

Klíčová slova

Česky

banka, bankovní obchody, komerční bankovníctví, finanční právo, vklad, úvěr

Anglicky

bank, banking, commercial banking, financial law, deposit, loan

English summary

Banking

The main goal of my thesis „Banking“ is to explain the meaning of this word and how are the legal relations, which results from interactions between commercial banks and clients within the term banking, regulated in the Czech legal order.

However, I didn't deal with all the kinds of banking in the thesis, but I focused on the two main categories of banking, which are generally used by ordinary people the most. These two categories are the deposit banking and the credit banking.

This thesis is divided into five chapters. The first chapter is related to the term bank and its legal definition, because banks are usually typical and the main subjects of banking legal relations.

The second chapter concerns a definition of banking, explains this term and several possibilities how to divide banking into several categories depending on the different aspects are included there.

In the third chapter of my thesis, I focused on the first main category of banking, which is deposit banking. The bank is in the role of the debtor in relation to its client. The first option, how banks can acquire money from the clients, is the form of savings on current accounts or saving accounts. The second possibility for the bank is to issue bank securities. The examples of the bank securities are bank bonds or deposit bill of exchange.

The fourth chapter is focused on the second main category of banking – credit banking. The banks provide credits to the clients and bank is in the position of creditor in this type of banking. The bank can provide credit to the client in the form of money, but the credit can be provided in the form of obligation or special type of bank guarantee. The credit in the form of money is for instance mortgage loan and in the other forms bank can provide credit e.g. as a bank guarantee or acceptance credit.

The last chapter of my thesis is about banking regulation, such as capital adequacy or liquidity rules, in relation to the banking.

To summarize this thesis, I tried to point out the typical characteristics of the banking types, which are the most used in everyday life, with regard to regulation in the Czech legal order.